

Helsingin kaupungin
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma 2020–2024,
päivitys 2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat	3
1.2 Toimintaympäristön muutokset	5
2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain	6
2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä	7
2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä	8
3 Ohjelmakauden 2020–2024 painopistealueet	10
3.1 Viranomaisyhteistyö.....	10
3.2 Yhteistyö toimijoiden ja sidosryhmien kanssa	11
3.3 Arviointi- ja ohjauksenkäynnit	12
3.4 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta	12
4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet	13
5 Henkilöstön koulutus	13
6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	13
6.1 Sähköinen asiointi.....	14
7 Valvonnan maksullisuus	14
8 Viestintäsuunnitelma	15
9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu	15
10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	16

LIITTEET

- Liite 1 Elintarvikevalvontasuunnitelma
- Liite 2 Terveystieteiden valvontasuunnitelma
- Liite 3 Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
- Liite 4 Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Helsingissä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tarkoittamana valvontaviranomaisena toimii kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Jaoston toimivallan delegointipäätös on päivitetty viimeksi 10.11.2022. Ympäristöterveydenhuollon tehtävistä vastaa kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut, jossa kyseisiä tehtäviä hoidetaan sekä elintarviketurvallisuusyksikössä että ympäristöterveysyksikössä.

1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon laeissa on veloitettu valtion keskusvirastoja laatimaan toimialalleen valtakunnalliset ohjelmat ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisuuden, laadun ja maksullisuuden kehittämiseksi. Kyseiset voimassa olevat veloitteet on säädetty elintarvikelain (297/2021) 38 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 8 §:ssä, terveydensuojelulain (763/1994) 4 a §:ssä ja tupakkalain (549/2016) 83 §:ssä. Vastuuvirastot ovat Ruokavirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Kunnan valvontasuunnitelmaveloitteesta on säädetty elintarvikelain 39 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Valvira ja Ruokavirasto ovat laatineet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024 sekä päivittäneet ohjelman kaudelle 2023–2024. Valvira on päivittänyt terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat, sekä Ruokavirasto on antanut ohjeen valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmasta ja elintarvikeketjun monivuotisen valvontasuunnitelman painopistealueista vuodelle 2023. Valvontasuunnitelmassa on so-

veltuvien osien huomioitu valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma ja ohje. Valvontakauden aikana suunnitelman päivitystarve arvioidaan vuosittain.

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Vuoden 2023 päivitys koskee ympäristöterveydenhuollon laikoittaisia suunnitelmia lukuun ottamatta tupakkalain ohjelmaa. Tupakka- ja lääkelain mukaisessa valvontasuunnitelmassa on huomioitu vuonna 2022 voimaan astuneet lakimuutokset, eikä toimintaa arvioidessa ole noussut esiin suunnitelmaan vaikuttavia muutostarpeita.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Vastaavasti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan valvontasuunnitelma toimii kunnassa valvonnan suunnittelun työvälineenä, joten siihen on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- suunnittelun tavoitteet toiminnan jatkuvan parantamisen mukaisesti (plan-do-check-act)
- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin tai toimintaluokittain
- valvontakohteiden rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt
- tarkastustiheydet riskiluokituksen perusteella
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- henkilöstön tehtävät, vastualueet ja velvollisuudet
- perehdytys- ja koulutussuunnitelma
- tarkastusten tavoitteet, suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- häiriötilannesuunnitelma
- ohjaus, neuvonta ja kouluttaminen
- viestintäsuunnitelma

Näistä osan voi toteuttaa omina erillisinä suunnitelmina.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Valtiovarainministeriö käynnisti heinäkuussa 2021 valmistelun hyvinvointialueiden mahdollisista uusista tehtävistä, niiden rahoituksesta ja maakuntaverosta. Ensimmäisessä väliraportissaan 31.1.2022 työryhmä esitti uusia tehtäviä hyvinvointialueille. Niihin lukeutuivat myös kuntien ympäristöterveydenhuollon tehtävät, jotka siirtyisivät hyvinvointialueille mahdollisesti vuoden 2026 alusta. Hallituksen on tarkoitus myöhemmin tehdä päätös uusista tehtävistä ja linjata työn jatkosta.

Koronapandemian seurauksena tartuntatautilakiin lisättiin elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisia koskevia tilapäisiä valvontatehtäviä, jotka olivat voimassa kesäkuun 2022 loppuun saakka. Velvoitteiden jatkosta ei ole toistaiseksi tietoa eikä tehtävän hoitoa ole otettu huomioon valvontaresurssien suunnittelussa.

Ukrainan kriisi heijastui vuonna 2022 ympäristöterveydenhuollon tehtäviin Helsingissä, kun sotaa paenneita ukrainalaisia saapui Suomeen. Heidän mukanaan tuli myös lemmikkieläimiä, joiden maahantulon edellytykset eivät aina täyttyneet. Eläintautien vastustamiseen ja tilapäisten majoitustilojen olosuhteiden vaatimustenmukaisuuteen liittyviä selvitys- ja tarkastustehtäviä varaudutaan tekemään tarvittaessa myös tulevilla valvontakaudella.

Elintarvike- ja terveydensuojelualan valvontakohteille on tullut vuosittainen valvonnan perusmaksu vuoden 2022 alusta lähtien. Elintarvikevalvonnan perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten ohjausta ja neuvontaa, monimuotoista viranomaisyhteistyötä esimerkiksi elintarvikepetosten ja ruokamyrkytysten selvittämisessä sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Terveydensuojeluvälön perusmaksulla pyritään mahdollistamaan kattavampaa neuvontaa ja ohjausta, tukea yritysten omavalvontaa sekä yhtäläisesti turvata valvonnan resursointia. Lisäksi maksu osaltaan kattaa talous- ja uimaveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenotto-suunnitelmien laatimiseen käytettyä työaikaa. Helsingin osalta elintarvikevalvonnan perusmaksun odotetaan tuovan vähintään 600 000 euron ja terveydensuojeluvälön vähintään 150 000 euron vuosittaisen lisätulon.

Elintarvikelakiin on tullut mahdollisuus hallinnollisen seuraamusmaksun antamiseen. Seuraamusmaksu on suuruudeltaan 300–5000 euroa ja se määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksu voidaan määrätä esimerkiksi elintarvikeyrityksen toiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tai omavalvonnan laiminlyönnistä. Seuraamusmaksu on otettu Helsingissä käyttöön.

Talusveden laatua ja valvontaa koskevia säännöksiä tullaan tarkentamaan juomavesidirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöönpanoksi.

Laki eläinten hyvinvoinnista on eduskunnan käsiteltävänä ja tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2024 alusta. Laki tulee voimaantullessaan vaikuttamaan valvontaeläinlääkäreiden käyttämiin hallinnollisiin menettelyihin. Muutosten toteutus tulee viemään merkittävästi työaikaa vuonna 2023. Asetus koirien tunnistusmerkinnästä ja rekisteröinnistä astuu voimaan 1.1.2023, mikä voi lisätä valvonta- ja neuvontatarvetta.

Myös uusi eläinlääkintähuoltolaki on eduskunnan käsittelyssä ja sen on tarkoitus tulla voimaan 2024. Lakimuutos vaikuttaa Helsingin ja yliopistollisen eläinsairaalan sopimukseen peruseläinlääkäripalveluista, kun uudessa laissa yliopiston asema eläinlääkäripalveluiden tuottajana on määritelty lainsäädännössä. Muutoksella ei odoteta olevan merkittäviä vaikutuksia kaupungille aiheutuviin eläinlääkäripalveluita koskeviin kustannuksiin.

2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Ympäristöterveydenhuollon valvonta kuuluu ympäristöpalveluissa ympäristöterveysyksikön ja elintarviketurvallisuusyksikön tehtäviin. Kaupunkiympäristötoimialan hallinto tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten ICT-, hallinto- ja oikeuspalvelut sekä toimistopalvelut.

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii elintarvikelain mukaisista tehtävistä, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä sekä talousveden valvonnasta. Ympäristöterveysyksikkö huolehtii tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta talousveden valvontaa. Elintarviketurvallisuusyksikkö muodostuu viidestä tiimistä (elintarvikeneuvonta, elintarvikemyymälät, elintarvikevalmistus, eläinsuojelu ja ravintolat) ja ympäristöterveysyksikkö kahdesta tiimistä (asuminen ja terveys ja terveydensuojelu).

Elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköillä arvioidaan vuonna 2023 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 htv = 220 htpv) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan 69 htv alla esitetyn mukaisesti (Taulukko 1). Suunnitellut ja toteutuneet resurssit kirjataan myös valtakunnalliseen VYHA-järjestelmään.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan henkilöstövoimavarat henkilötyövuosina Helsingissä vuonna 2023. ETU = elintarviketurvallisuusyksikkö, YTY = ympäristöterveysyksikkö.

Toimiala	ETU	YTY	Yhteensä	Valvottavien toimintojen määrät
Elintarvikevalvonta	36,6	0	36,6	6145
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0	3,5*	3,5	1146
Terveydensuojelun valvonta	1,0	23,5**	24,5	2667
Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta	4,4	0	4,4	39***
Yhteensä	42	27	69	

*Osa resurssista kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn ja päätösten noudattamisen valvontaan, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä kohteet sisälly valvottavien toimintojen määrään.

**Osa resurssista kohdistuu asunnontarkastukseen, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä asunnot sisälly valvottavien toimintojen määrään.

***Ammattimaisen tai laajamittaisen eläintenpitopaikkojen lukumäärä. Suurin osa valvonnasta tehdään epäilyilmoitusten perusteella yksityisten henkilöiden eläintenpitoon.

Tarkempi kuvaus valvontahenkilöstön riittävydestä ja sen pätevyydestä on liitteenä olevissa toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöpalveluiden käytävissä olevista ympäristöterveydenhuollon valvontavoimavaroista on muista tehtävistä johtuen mahdollista irrottaa vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten.

2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöresurssien riittävydestä

Elintarvikevalvonnan riskiperusteinen tarkastustarve perustuu Ruokaviraston riskiluokitusohjeeseen. Nykyisellä valvontahenkilöstöllä ei ole saavutettu Ruokaviraston riskiperusteisia tarkastustavoitteita ja uusi elintarvikelaki on lisännyt tarvetta toimijoiden neuvontaan ja viranomaisyhteistyöhön. Elintarvikevalvonnan resurssitilanne on helpottunut vuonna 2022 saatujen uuden elintarvikeneuvontatiimin tiimpäällikön ja elintarviketarkastajan vakanssien myötä. Elintarvikevalvonnassa arvioidaan edelleen olevan vajetta suhteessa Ruokaviraston valtakunnallisiin riskiperusteisiin tarkastustavoitteisiin. Talousarvioon on ehdotettu yhtä elintarviketarkastajan vakanssia vuonna 2023.

Terveysuojelulain suunnitelmallisessa valvonnassa kohteiden tarkastus-
heyttä ohjaa Valviran kohde- ja kohdetyyppikohtainen riskinarvio. Terveysuo-
jeluvälivonnassa ei nykyisellä valvontahenkilöstöllä saavuteta Valviran asettamia
tarkastustavoitteita. Valvonnan perusmaksun toteutuminen hallituksen esityksen
mukaisesti lisää entisestään velvoitetta kunnalle tarjota ilmoituksenvaraisille koh-
teille riittävää ohjausta ja neuvontaa. Talousarvioon on esitetty resurssivajeen pe-
rusteella yhtä ympäristötarkastajan uutta virkaa. Yksi uusi ympäristötarkastajan
virka toteutui vuonna 2022.

Terveysuojelulain valvontaa on tehostettu ja sitä pyritään edelleen kehittä-
mään resurssivajeen osittaiseksi ratkomiseksi. Resurssien suuntaamiseen vaikut-
tavat painopistealueet sekä riskinarvioinnin peruselementit, kuten mm. toiminnan
luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja sen todennäköisyys.

Tupakka- ja lääkelain suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää resurssitarvetta
on hieman vähentänyt vuonna 2021 kehitetty etätarkastusmalli sekä tupakan vä-
hittäismyyntipisteiden asteittainen väheneminen tupakkalain tavoitteiden mukai-
sesti. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelymäärät ja kieltojen
valvontatarve ovat sen sijaan kasvaneet vuosittain merkittävästi vieden resurssia
terveysuojeluvälivonnasta arviolta 1 htv:n verran.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä perusterveydenhoito hoidetaan Helsingin yli-
opiston eläinsairaalan toimesta ostopalveluna. Sopimus täytyy tarkastaa uuden
eläinlääkintähuoltolain myötä, riippuen lain voimaantulosta ja sen sisältämistä
siirtymäsäännöksistä. Eläinsuojeluvälivonnassa suurin osa resursseista kohdistuu
epäilyn mukaisiin tarkastuksiin, joita tehdään yli 300 vuodessa. Myös eläinten
vientitodistusten määrä on ollut kasvussa koronapandemian jälkeen. Eläinsuoje-
luvälivontaan kesäkuussa 2022 saatu uusi valvontaeläinlääkärin virka on helpotta-
nut tilannetta.

2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä

Henkilöresurssivajausta kompensoimaan on käytetty voimakkaan priorisoinnin
lisäksi useita kehittämistoimenpiteitä, joista eräitä on lueteltu seuraavassa.

Valvonnan suunnitelmallisuus ja kohdekohtainen riskiluokitus

Valvonnan laadun parantamiseksi on laadittu kohdetyyppikohtaisia ohjeita ja lo-
makkeita valvontaa varten. Suunnitelmallisuuteen kuuluu myös riskiluokitus, joka
on tehty elintarvikevalvontakohteiden osalta kohdekohtaisesti Ruokaviraston oh-
jeen mukaisesti.

Vuonna 2022 otettiin käyttöön terveysuojelulain kohteiden kohdetyyppikohtai-
nen riskinarviointimalli ja kohdekohtainen riskinarviointimalli suunnitelmallisen

valvonnan tarkastustiheyden määrittämiseen. Kehitettyjen riskinarviointityökalujen käyttöön otolla tavoitellaan resurssien riskiperusteisesti kohdennetumpaa ja vaikuttavampaa suuntaamista.

Laatutyö

Ympäristöterveydenhuollon laatukäsikirja on laadittu vuonna 2022. Laatukäsikirjaan on kuvattu yksiköiden laatumenettelyt, kuten mm. toimintaohjeet, sisäiset auditointikäytännöt, reklamaatioiden hallinta, asiakkuuksien hallinta ja jatkuvan parantamisen mallin käytännöt. Laatunetin käytöstä on luovuttu laatukäsikirjan käyttöönoton yhteydessä.

Valvontamenetelmien kehittäminen

Koronapandemian myötä etätarkastuksia on kehitetty koko ympäristöterveydenhuollossa. Etätarkastuksessa valvontakohteessa ei käydä vaan tarkastus tehdään esimerkiksi asiakirjoja, digitaalisia työvälaineitä, videoita ja valokuvia hyödyntäen. Ympäristöterveydenhuollossa on otettu käyttöön myös tarkastusmalli, jossa osa tarkastuksesta tehdään etänä ja osa paikan päällä.

Tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan kehitetty etätarkastusmalli on laajimmin korvannut kohteessa suoritettavan tarkastamisen. Etätarkastaminen kohdennetaan riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella. Mallia kehitetään edelleen asiakaslähtöisemmäksi.

Asiakaspalvelun kehittäminen

Asiakastyytyväisyyttä seurataan valtakunnallisen tietojärjestelmän (VATI) avulla toteutetun jatkuvan kyselyn kautta. Elintarviketurvallisuusyksikössä kysely kohdistuu Oiva-tarkastuksiin ja ympäristöterveysyksikössä suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin ja ilmoituksen käsittelyyn. Asiakkuuksien hallintaa kehitetään suunnitelmallisesti. Ympäristöterveydenhuollon internet-sivuja kehitetään kaupungin Hel.fi-internetsivujen laajassa uudistuksessa asiakaslähtöisemmiksi, ja esimerkiksi liikkuvien huoneistojen vaatimuksista on tehty videoita. Lisäksi on luotu toimintamalli massasähköpostien lähettämiseen eri asiakas- ja yritysryhmille ajankohtaisista asioista.

3 Ohjelmakauden 2020–2024 painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2020–2024 teemaksi on valittu yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Näitä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjaukseyennit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen.

3.1 Viranomaisyhteistyö

Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa ja käyttää Lupapistettä lausuntojen antamisessa, jotta esimerkiksi uusia elintarvikehuoneistoja tai päiväkoteja suunniteltaessa elintarvikelain ja terveys- ja eläinsuojelulain vaatimukset huomioitaisiin mahdollisimman hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Myös kaupungin tiloja ja alueita elintarvikehuoneistoille vuokraavien tahojen kanssa on sovittu elintarvikelainsäädännön vaatimusten huomioimisesta jo sopimusvaiheessa. Elintarvikepetoksiin liittyvää yhteistyötä poliisin ja veroviranomaisen kanssa on tiivistetty.

Eläinsuojeluvalvonnassa ylläpidetään säännöllistä yhteistyötä poliisin eläinrikosryhmän kanssa erityisesti vaikeiden ja pitkittyneiden eläinsuojelutapausten käsittelyssä.

Terveydensuojelun yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa pyritään edelleen kehittämään valvonnan vaikuttavuuden kasvattamiseksi. Meluhaittatapausten käsittelyssä vuonna 2022 aloitettua yhteistyön tiivistämistä ympäristönsuojeluviranomaisen, rakennusvalvonnan, poliisin ja alkoholivalvonnan kanssa tullaan jatkamaan. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on tiivistynyt talousvesivalvonnassa.

Tupakkavalvonnassa tehdään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön, poliisin ja tullin kanssa sekä tupakkavalvonta on edustettuna kaupungin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, PAKKA-toiminnassa sekä savuton Helsinki -verkostossa.

Ympäristöpalvelut on myös mukana toimialan yhteisissä viranomaistoiminnan kehittämishankkeissa ja yhteistyöryhmissä kuten tapahtumien kenttä-, ravintolaiva- ja majoitushuoneistotyöryhmissä.

Helsingillä on erilliskäytäntö hyvinvointialueuudistuksessa, jonka johdosta päivitetään yhteistyökäytännöt mm. epidemianselvitystyöryhmän ja muun varautumistyön osalta. Muutoksella ei odoteta olevan suuria vaikutuksia nykytilanteeseen nähden.

Uudenmaan valvontayksiköillä on seuraavat säännöllisesti järjestettävät tapaamiset: ympäristöterveydenhuollon johtajat, elintarvikevalvojat, laitosvalvojat, terveydensuojelu ja valvontaeläinlääkärit. Tapaamisissa sovitaan yhteisistä toimintatavoista ja käsitellään ajankohtaisia valvonta-asioita. Lisäksi osallistutaan kuuden suurimman kaupungin yhteistyötapaamisiin.

3.2 Yhteistyö toimijoiden ja sidosryhmien kanssa

Ympäristöpalvelut järjestää säännöllisiä tapaamisia elintarvikealan ketjutoimijoiden kanssa. Lisäksi elintarvikealan toimijoita koulutetaan tapahtumien infotilaisuuksissa (esim. Maailma kylässä, Flow Festival) ja NewCon järjestämissä uusien yrittäjien tilaisuuksissa. Lisäksi järjestetään tarvittaessa tapaamisia kohdenetuille toimijaryhmille ja on tehty selkokieliä ohjeita mm. lihan alkuperämaan ilmoittamisesta ja pakkausmerkinnöistä. Ohjeet ovat saatavissa myös ruotsin ja englannin kielellä. Toimijoiden käyttöön on ilmaisia omavalvontasuunnitelmamalleja kuten ravintoloiden, ulkomyyntin ja kauneushoitoloiden, jotka ovat saatavissa kaupungin internet-sivuilta. Valvontasuunnitelmat lähetetään tiedoksi toimijoille sähköpostilla.

Terveydensuojelun puolella yhteistyötä tehdään tiiviisti muun muassa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa päiväkotien ja koulujen valvontaan liittyvissä asioissa sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa muun muassa uimarantojen, uimahallien, liikuntatilojen ja nuorisotalojen osalta. Yhteistyötä tehdään myös edellä mainittujen toimialojen käyttämien kiinteistöjen ylläpidossa mukana olevien tahojen kanssa. Lisäksi ympäristöterveysyksikkö on edustettuna moniammatillisessa säännöllisesti kokoontuvassa kaupungin sisäilmatyöryhmässä sekä sen alaisuudessa toimivissa toimialakohtaisissa sisäilmatyöryhmissä.

Eläinsuojelussa on säännöllistä yhteistyötä eläinsuojelujärjestöjen kuten Suomen eläinsuojelun (SEY) ja Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen HESY ry:n kanssa.

Ympäristöpalveluista luennoidaan eri oppilaitosten kursseilla ja ohjataan opiskelijoita tutkintoon kuuluvalla harjoittelujaksolla ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

3.3 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä keskitytään arvioimaan valvontayksiköiden toimintaa samalla ohjaten ja tukien valvontayksiköitä toiminnassaan. Näiden käyntien avulla lisätään myös aluehallintovirastojen tuntemusta oman alueensa valvontayksiköiden toiminnasta. Kokonaisuudessaan käyntien vaikutuksesta valvonnan vaikuttavuuteen saadaan tarkempaa tietoa vasta seuraavalla arviointikierröksellä. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, milloin seuraava arviointi- ja ohjauskäynti kohdistuu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluihin.

3.4 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa poikkeusoloja, häiriötilanteita ja erityistilanteita varten on päivitetty kokonaisuudessaan vuonna 2021 aikana.

Ympäristöterveydenhuolto on osaltaan mukana toimialan uuden riskienhallintaohjelmiston käytössä sekä Palvelut- ja luvat -palvelukokonaisuuden jatkuvuudenhallinnan varmistamiseksi tehtävässä työssä.

Osana varautumista huolehditaan säännöllisestä yhteystietojen päivittämisestä ja yhteistyön toimivuudesta niiden viranomaisten ja muiden tahojen kanssa, millä on myös omalta osaltaan velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin. Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti aluehallintoviraston ja mahdollisten muiden tahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin ja koulutuksiin. Talousvesiepidemioihin varautumista harjoitellaan säännöllisesti HSY Veden sekä Espoon ja Vantaan terveysuojeluviranomaisten kanssa. Lakisääteisen ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitysryhmän kokoonpano on viimeksi vahvistettu 10.6.2021. Ryhmää johtaa elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö ja siinä ovat edustettuina ympäristöpalvelut ja viestintä/kaupunkiympäristö, sote-toimialan epidemiologinen toiminta sekä HSY Vesi.

Eläintautivalvonnassa lintuinfluenssaa on todettu Helsingissä luonnonlinnuissa vuonna 2021, mikä on aiheuttanut varautumistoimenpiteitä näytteenotosta puhdistustoimenpiteisiin ja altistuneiden kartoitukseen. Valvontaeläinlääkärit ovat ohjeistaneet myös Korkeasaarta ja Yliopistollista eläinsairaala varautumisessa ja olleet tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitoksen, aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa. Lintuinfluenssan vastustamiseen liittyvien toimenpiteiden odotetaan jatkuvan vuonna 2023. Myös afrikkalaisen sikaruton torjuntaan varaudutaan, sillä afrikkalaista sikaruttoa esiintyy lähialueilla Venäjällä ja Baltiassa. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on valmiuseläinlääkäri, joka osallistuu valtakunnallisiin koulutuksiin ja harjoituksiin.

4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet

Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika vaihtelevat eri ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla.

Myös valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheyssuositukset vaihtelevat eri osa-alueilla. Kyseiset asiat on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5 Henkilöstön koulutus

Uutta työntekijää rekrytoitaessa varmistetaan aina henkilön pätevyys huomioiden sektorilakikohtaiset pätevyysvaatimukset ja sisäiset erityistarpeet. Uusien työntekijöiden perehdytykseen on perehdytysuunnitelma. Henkilöstö osallistuu säännöllisesti täydennyskoulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Koulutukseen varataan riittävästi määrärahoja, jotta täydennyskoulutusvelvoite täyttyy. Vuosille 2022–2023 koulutusmäärärahoja on korotettu rakennusterveysasian-tuntijakoulutuksen mahdollistamiseksi yhdelle terveydensuojeluvalvontaa tekeväälle ympäristötarkastajalle.

Vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa esihenkilö arvioi jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan kehityssuunnitelma yksilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön aktiivisuus myös omaehtoiseen kouluttautumiseen on suuri ja jatkokoulutukseen on kannustettu. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteiden maisterin tutkinto, ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkärin ja eläinlääketieteen tohtorin tutkinto

6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Ympäristöpalveluilla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Ruokavirasto kehittä-

tää VATI-järjestelmää asteittain valvontayksiköiden näkemykset huomioiden. Ympäristöpalvelut on mukana maa- ja metsätalousministeriön vetämässä VATI:n ylläpidon johtoryhmässä ja Ruokaviraston VATI-kehittämissryhmässä.

Ruokavirasto on kehittänyt pitkään valtakunnallista eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmää (ELSU). Ympäristöpalveluiden valvontaeläinlääkärit osallistuivat järjestelmän pilotointiin vuonna 2022. ELSU-järjestelmän valmistuminen tuotantokäyttöön on epävarmaa, joten ympäristöpalveluissa varaudutaan jatkamaan Tarkastaja-järjestelmän käyttöä vuoden 2023 ajan.

6.1 Sähköinen asiointi

Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen tai muuttamiseen liittyvät ilmoitukset voidaan tehdä valtakunnallisen Ruokaviraston ilppa-järjestelmän kautta. Ilpan kautta on tullut vuonna 2022 noin 50 % kaikista elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen vuonna 2023. Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset on mahdollista tehdä Helsingin kaupungin sähköisen asioinnin kautta, eikä tähän ole odotettavissa vielä valtakunnallista lomaketta. Myös ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamiseen on toistaiseksi oma sähköinen lomake, joka on tarkoitus korvata Ruokaviraston valtakunnallisella sairastumis- ja haittaepäilyilmoituksella (Saha). Saha-ilmoituksen käyttöönotto tapahtuu mahdollisesti alkuvuonna 2023 ja siihen sisältyy ruokamyrkytyspäilyjen lisäksi elintarvikkeita, talousvettä ja uimavettä koskevat muut haittailmoitukset.

7 Valvonnan maksullisuus

Toiminnan tehostuminen ja etenkin lakisääteisten maksujen yleistyminen on näkynyt maksutulojen lisääntymisenä, mutta vuosittaiset valvontatulot eivät ole vertailukelpoisia muun muassa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ympäristöterveydenhuollon taksa on kaupungin internetsivuilla ja taksa päivitetään loppuvuodesta 2022. Kaupunkiympäristötoimialan palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus siirtyy vuonna 2023 nettobudjettiin. Nettobudjetoinnin käytännön vaikutukset ympäristöterveydenhuoltoon ei ole vielä tiedossa.

8 Viestintäsuunnitelma

Kaupunkiympäristötoimialan sisäisen viestinnän kanavia ovat muun muassa Helmi-intra ja eri Teams-ryhmät. Ympäristöpalveluiden kokouskäytännöt on kuvattu laatukäsikirjassa. Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto perehdytetään ympäristöterveydenhuollon asioihin toimikauden alussa ja jaostoon menevien asioiden käsittelyn yhteydessä.

Ympäristöpalveluiden viestintätehtäviä hoidetaan yhteistyössä toimialan viestintäpalveluiden kanssa. Viestintäpalvelut vastaa ajankohtaistiedottamisesta, ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamisesta, verkkosivujen ylläpidosta ja kehittämisestä, julkaisujen, oppaiden ja esitteiden tuottamisesta, erityistilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta, projekteille annettavasta viestintätuesta, aineistopankin ylläpidosta sekä median ja sosiaalisen median seurannasta. Häiriötilanneviestintään on erillinen ohje osana valmiussuunnitelmaa. Ympäristöpalveluissa laaditaan vuosittain viestinnän vuosikello, joka sisältää myös ympäristöterveydenhuollon viestinnän.

Kaupungin yhteisellä hel.fi -sivustolla on kuvattu keskeisin toimialaan liittyvä toiminta ja palvelut kuntalaisille ja yrityksille. Helsingin kaupungin verkkosivut uudistuvat kokonaan vuosien 2022 ja 2023 aikana. Asumisterveyden uudet verkkosivut julkaistiin alkuvuodesta 2022. Elintarvikevalvonnan lupiin ja ilmoituksiin liittyvät verkkosivut julkaistaan loppuvuodesta 2022 osana yrittäjille suunnattua sivustoa, johon on koottu kaikki yritystoimintaan liittyvät luvat ja ilmoitukset Helsingin alueella. Loput elintarvikevalvonnan, eläinlääkintähuollon, terveydensuojelun ja tupakkalain sivustot julkaistaneen uusilla verkkosivuilla kevään 2023 aikana.

Ympäristöpalveluissa on neuvontapuhelinnumerot elintarvikkeisiin, asumisterveyteen ja eläinsuojeluun liittyviin kysymyksiin. Ajankohtaisista aiheista viestitään myös sosiaalisen median kautta. Palautteisiin ja kysymyksiin vastataan kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä sekä edelleen myös ympäristöpalveluiden yleisen sähköpostin kautta.

9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista ja osin näytteenotosta sopimus, joka on päättymässä loppuvuodesta 2023. Laboratorio- ja näytteenottopalvelut kilpailutetaan vuoden 2023 aikana puitejärjestelyin enintään neljäksi vuodeksi.

Metropolilab vastaa myös erityistilanteissa tehtävistä laboratoriotutkimuksista.

10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arvioinnit vuoden 2023 valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään maaliskuun 2024 loppuun mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Arvioinnin sisältö perustuu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Arviointitulokset yhdessä laadunseurannan ja asiakkuuksien hallinnan tulosten kanssa vaikuttavat tulevien vuosien valvontasuunnitelmien laadintaan.

Helsinki

Helsingin
elintarvikevalvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	3
3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet	4
3.1 Valvontakohteet.....	4
3.1.1 Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen.....	4
3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys	5
3.3 Valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet.....	5
3.4. Helsingin elintarviketurvallisuuden painopisteet	7
4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika	9
5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely	11
7 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	11
7.1 Elintarvikevälikkeiden epidemioiden selvittäminen.....	11
7.2 Valvontapyyntöjen (esim. Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot) käsittely	12
7.3 Koronapandemian vaikutukset elintarvikevalvontaan.....	12
8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	12

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2023

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2023

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on elintarvikelain (297/2021) 39 §:n perusteella tehty Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, jossa on huomioitu erityisesti vuosi 2023. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalvelujen suorittamaa elintarvikevalvontaa ja sisältää eriteltynä suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan.

Elintarvikevalvonta toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassa olevien elintarvikevalvontaa koskevien EY-säännösten ja kansallisten säännösten mukaisesti.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Helsingin elintarvikevalvontasuunnitelmassa on otettu soveltuvin osin huomioon Ruokaviraston ohje kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmasta ja elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024 (VASU) ja sen painopisteet.

Elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisällytetään sekä ilmoitettujen että hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen säännöllinen valvonta.

Elintarvikevalvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvike-turvallisuusyksikkö, jossa on viisi tiimiä (elintarvikevalmistus, elintarvikemyymälät, elintarvikeneuvonta, ravintolat, eläinsuojelu).

1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä, hyväksytyjen ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen suunnitelmallisesta valvonnasta ja näytteenotosta, ruokamyrkytysten, muiden asiakasyhteydenottojen ja Ruokaviraston valvontapyyntöjen selvittämisestä sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonnasta. Lisäksi elintarvikevalvontaviranomainen valvoo EU:n yhteisen kalastuspolitiikkalainsäädännön mukaisia jäljitettävyyksivaatimuksia osana valvontasuunnitelman mukaisia elintarvike-tarkastuksia.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ovat valtakunnallisen Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joiden tarkastustulokset ovat julkisia. Oiva-järjestelmässä elintarvikehuoneiston tarkastustulos arvioidaan asteikolla A (oivallinen), B (hyvä), C (korjattavaa), D (huono). C- ja D-arviosta seuraa aina uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Koko elintarvikevalvontaan arvioidaan käytettävän henkilöstöresursseja vuonna 2023 yhteensä 36,6 htv. Elintarvikevalvonnan voimavaroista noin 60 % kohdistuu suunnitelmalliseen valvontatyöhön eli suunnitelmallisiin riskiperusteisiin tarkastuksiin

ja näytteenottoon. Muihin tehtäviin kuten uusintatarkastusten tekemiseen, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, toimijoiden neuvontaan, valvontakohderekisterin (VATI) tietojen ylläpitoon, koulutukseen ja valvontaverkostotyöskentelyyn osallistumiseen, ruokamyrkytyspäilyjen ja valitusten käsittelyyn sekä elintarvikepetosten selvittämiseen kuluu noin 40 % voimavaroista. Osallistuminen valtakunnallisiin ja paikallisiin kehittämishankkeisiin vie myös merkittävästi työaikaa, mutta on hyödyllistä valvontayksikön koko ja tehtäväkenttä huomioon ottaen.

Elintarvikevalvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2023:

Elintarvikeeturvallisuusyksikön päällikkö	0,8 htv
Tiimien esihenkilöt (kaupungineläinlääkäri, kolme tiimipäällikköä)	3,9 htv
Hygieenikkoeläinlääkärit	2,0 htv
Elintarvike tarkastajat	29,1 htv
Avustava henkilöstö (tutkimusavustaja)	0,8 htv
Yhteensä	36,6 htv

Elintarvikehuoneistojen valvontatarve on määritetty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen 10503/4 (Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen) mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan resurssitilanne on helpottunut vuonna 2022 saatujen elintarvikeneuvontatiimin tiimipäällikön ja elintarvike tarkastajan vakanssien myötä. Elintarvikevalvonnassa arvioidaan edelleen olevan vajetta suhteessa Ruokaviraston valtakunnallisiin riskiperusteisiin tarkastustavoitteisiin. Talousarvioon on ehdotettu yhtä elintarvike tarkastajan vakanssia vuonna 2023.

3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet

3.1 Valvontakohteet

Helsingissä on 5650 valvottavaa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimipaikkaa (6145 toimintoa), jotka on jaoteltu hyväksyntää edellyttäviin elintarvikehuoneistoihin (23 kpl) ja ilmoitettaviin elintarvikehuoneistoihin (5627 kpl). Alkutuotantopaikkoja on 41 ja kontaktimateriaalitoimipaikkoja 57. Valvontakohteet ja –toimenpiteet kirjataan Ruokaviraston ylläpitämään VATI-järjestelmään. Kohteiden kokonaismäärä on laskenut aikaisempiin vuosiin verrattuna, kun valvontakohderekisteriä on käyty läpi valvonnan perusmaksun myötä.

3.1.1 Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen

Elintarvikehuoneisto- tai kontaktimateriaalialan toimintaa tai elintarvikkeiden alkutuotantoa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään 7 päivän sisällä sen saapumisesta. Elintarvikelaitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymisestä annetaan hallintopäätös. Päätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

Helsingissä käsitellään vuosittain noin 900 elintarvikehuoneistoa tai kontaktimateriaalitoimijaa koskevaa ilmoitusta. Lisäksi kohteiden lopettamisilmoituksia käsitellään vuosittain 300–400. Käsittelyksi katsotaan ilmoituksen vastaanottaminen ja ilmoitetujen tietojen siirtäminen viranomaisen valvontatietokantaan sekä todistuksen lähettäminen toimijalle. Elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallinen tarkastus kohteen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa.

Alkutuotantopaikkoja koskevia ilmoituksia käsitellään vain muutamia vuodessa.

Hyväksymismenettelyn piirissä ovat eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät laitokset, joihin liittyviä hakemuksia käsitellään vuosittain alle kymmenen. Myös itujen laajamittainen alkutuotanto vaatii hyväksynnän, mutta hyväksyntää vaativia kohteita ei ole toistaiseksi ollut.

3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelma on laadittu vuodelle 2023 kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja VATI1-luokittelun mukaisesti.

Kohteet on jaettu riskiluokkiin 0-10, jolloin 0 on kaikkein vähäriskisin (esim. pub) ja 10 korkeariskisin (esim. lihalaitos, jossa tuotanto >10 milj. kg vuodessa). Riskiluokkaan vaikuttaa kohteen koko, eli esimerkiksi päivittäisten ruoka-annosten tai asiakaspaikkojen määrä ja toisaalta harjoitettava toiminta, jossa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely lisää riskiä. Riskiluokka määrittelee kohteen tarkastustiheyden, joka voi vaihdella 0–12 tarkastusta vuodessa. Riskiluokituksessa käytetään pääsääntöisesti VATI-järjestelmän mukaista riskiluokitusta. Riskiluokitukset ja oma riskiluokitusohje käydään systemaattisesti läpi ennen valvonnan perusmaksujen lähettämistä, jotta kohteiden riskiluokitus on jatkossa mahdollisimman yhtenevä.

Valvontakohteiden tarkastustiheys poikkeaa osin valtakunnallisen riskiohjeen mukaisesta luokituksesta paikallisen riskinarvioinnin perusteella. Esimerkiksi ruhoja käsittelevät lihamyymälät sekä kauppahallien liha- ja kalamyymälät suunnittelevat tarkastettavan vähintään kerran vuodessa, kun Ruokaviraston luokittelun mukaan niiden tarkastustiheys olisi joka toinen vuosi.

Kohdekohtaiseen riskiluokitukseen perustuva tarkastussuunnitelma on liitteessä 1. Taulukon tarkastusmääriin sisältyy myös aikaisempina vuosina tekemättä jääneitä tarkastuksia, jotka siirtyvät aina automaattisesti seuraavan vuoden tarkastusmäärätavoitteisiin. Riskiluokituksen mukaisia tarkastuksia on jäänyt aikaisempina vuosina esimerkiksi koronarajoitusten vuoksi tekemättä, mikä voi heijastua uusintatarkastusten määrään.

3.3 Valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet

Ympäristöpalvelut on sisällyttänyt Ruokaviraston valtakunnalliset kehitysteemat vuosille 2021–2024 soveltuvin osin valvontasuunnitelmaan. Kehitysteemat ja painopisteet on kuvattu tarkemmin Ruokaviraston VASU-suunnitelmassa. Valtakunnalliset painopisteet ovat seuraavat.

1. Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

1.1 Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa

Jatkuu 2023: Kunnossapito, Oiva-rivit 2.2 ja 2.3, Puhtaanapito, Oiva-rivit 3.1 ja 3.2, Markkinointi, Oiva-rivi 13.3, Elintarvikkeiden jäljitettävyys, Oiva-rivit 16.1 ja 16.9, Lämpötilavalvonta (Oiva-asiakokonaisuus 6)

Oiva-rivien sisällyttäminen Helsingin valvontasuunnitelmaan on kuvattu kohdassa 3.4.

1.2 Valvojan työkalupakki (valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen, tarkastusten toteuttaminen vaikuttavasti ja yhdenmukaisesti)

Helsingissä pyritään yhdenmukaistamaan valvontatoimia esimerkiksi sisäisillä auditoinneilla ja vertaisarvioinneilla. Osallistutaan Ruokaviraston teemaan liittyviin koulutuksiin ja työryhmiin.

1.3 Kohteet valvonnan piiriin

Elintarvikehuoneistoja, jotka eivät ole valvonnan tiedossa, kartoitetaan valvontapyyntöjen ja asiakasvalitusten perusteella sekä havainnoimalla uusia huoneistoja tai toimijanvaihdoksia tarkastusten yhteydessä.

Ruokaviraston hankkeen myötä Helsinkiin on syksyllä 2022 tullut selvitettäväksi lähes 40 kohdetta, joilla on havaittu ALV 14 % verokannan (elintarvikkeet, ravintola- ja ateriapalvelut) myyntiä. Kohteet ovat olleet suurimmalta osin maahantuojia. Osa kohteista on todettu ilmoitusvelvollisiksi. Selvitettäviä kohteita on odotettavissa hankkeen jatkon myötä lisää.

1.4 Sähköisen asioinnin kehittäminen

VATIn jatkuva kehittäminen.

Osallistutaan aktiivisesti VATIn kehittämiseen. Asia on tarkemmin kuvattu kohdassa 3.4.

2. Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyötä

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen

Vuonna 2022 on toteutettu valvontaprojekti elintarvikepetosten esiintymisen kartoittamiseksi maahantuovien elintarvikemyymälöiden osalta. Tulokset analysoidaan ja raportoidaan vuonna 2023. Yksikön elintarvikepetosryhmä jatkaa tiivistä yhteistyötä eri viranomais tahojen kanssa ja selvittää petosepäilyjä.

3. Valmius ja kriisinhallinta

Pandemiavalmiuden kehittäminen - koronapandemian opit ja Ukrainan sodan vaikutukset elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa

Elintarviketurvallisuusyksikkö osallistuu tarvittaessa Ukrainan sotaan liittyvien vastaanottokeskusten ja hätämajoituspaikkojen keittiötilojen soveltuvuuden arviointiin. Raaka-aineiden saatavuusongelmat ja energian hinnan nousu saattavat vaikuttaa elintarvikeyritysten toimintaan, millä voi olla vaikutuksia myös valvontaan. Valmiusasiat on muuten kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

3.4. Helsingin elintarviketurvallisuuden painopisteet

1. Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus

Tavoitteena on, että vuonna 2023 tehdään vähintään 3000 suunnitelmallista tarkastusta. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät epäkohtien korjaamiseksi tehtävät uusintatarkastukset, joiden osuuden arvioidaan olevan enintään 15 % kokonaismäärästä. Uusintatarkastusten määrä arvioidaan viime vuosia merkittävämmäksi vuoden 2022 tarkastushavaintojen ja pitkäaikaisen tarkastusvelan perusteella.

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten ruokamyrkytys-epidemioihin ja valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan etä- ja asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa. Etätarkastuksiin liittyviä menettelyitä jatketaan erityisesti nettikauppojen, virtuaalitoimijoiden ja laitosten tarkastuksissa. Myymälöiden ja tarjoilupaikkojen tarkastuksissa hyödynnetään sähköisten omavalvontajärjestelmien kuten PTY:n omavalvontajärjestelmän tietoja siten, että osa tarkastuksesta voidaan tehdä etänä.

Helsingissä on paljon elintarvikeyritysten pääkonttoreita ja niihin liittyviä valvontamenettelyjä kehitetään vuonna 2023.

Varmistetaan, että tarkastukset kohdistuvat kohdekohtaisen riskiluokituksen perusteella. Elintarvikehuoneistoiksi luokiteltuihin riskiluokituksestaan 0-luokan kohteisiin kuten useimpiin kuntosaleihin ja pubeihin, joissa on vain juomatarjoilua, tehdään vain suunnitelmallinen aloitustarkastus, josta ei muodostu Oiva-raporttia. Hyväntekeväisyysjärjestöjen ruoka-aputoimintaan ei myöskään tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia, vaan niitä valvotaan ainoastaan asiakasvalitusten perusteella.

Tapahtumatarkastuksissa tehdään Oiva-tarkastuksia liikkuviin elintarvikehuoneistoihin ja suunnataan voimavaroja ennaltaehkäisevään toimintaan kuten tapahtumien viranomaiskatselmuksiin ja sähköiseen neuvontaan. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksia tehdään myös ulkopaikkakuntalaisille toimijoille, jotka osallistuvat tapahtumaan tai muuten toimivat Helsingissä. Nämä tarkastukset tehdään toimijan oman rekisteröitymiskunnan tekemän riskiluokituksen mukaisesti.

Eläinperäisiä elintarvikkeita maahantuovien sisämarkkinatoimijoiden, joilla on elintarvikehuoneisto Helsingissä ja maahantuovat tuoretta lihaa tai raakalihavalmisteita, tarkastuksia jatketaan. Lisäksi eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti tarkastetaan niissä valvontakohteissa, joihin valvontasuunnitelman mukaisesti kohdistuu tarkastus vuonna 2023 ja toimija on ilmoittanut toimivansa sisämarkkinatuojana.

2. Oiva-tarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen ja Oiva-painopisteet

Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin. Huolehditaan, että Oiva-arvosana C johtaa aina uusintatarkastukseen ja D-arvosana pakkokeinojen käyttöön. Vuonna 2023 toteutetaan rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen Oiva- tarkastuksia koskeva vertaisarviointi.

Sovitaan entiseen tapaan vuosittaiset Oiva-painopistealueet ja sisällytetään niihin valtakunnalliset painopistealueet. Jäljitettävyyden osalta keskitytään erityisesti eläinperäisiä elintarvikkeita sisämarkkinoilta tuovien toimijoiden valvontaan. Elintarvikkeita koskevia RASFF-ilmoituksia ja takaisin vetoja käsiteltäessä varmistetaan, että takaisin vetoja koskeva Oiva-rivi 16.6 tarkastetaan määritellyllä tiheydellä.

Jatketaan edelleen Oiva-tarkastuksissa ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen oma-valvontanäytteenoton toteutumisen arviointia.

3. Elintarvikeneuvonnan kehittäminen

Uuden elintarvikelain myötä elintarvikealan valvontakohteille tuli vuosittainen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten neuvontaa ja viranomaisyhteistyötä esimerkiksi elintarvikepetosten ja ruokamyrkytysten selvittämisessä sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Helsingin osalta valvonnan perusmaksun tuo runsaan 600 000 euron vuosittaisen lisätulon.

Elintarviketurvallisuusyksikköön on perustettu vuonna 2022 elintarvikeneuvonta-tiimi, joka vastaa muun muassa keskitetystä elintarvikeneuvonnasta, asiakasyhteydenottojen ja valvontapyyntöjen kirjaamisesta, huoneistoja koskevien rekisteröinti-ilmoitusten käsittelystä sekä aloitustarkastuksista. Yhteistyötä kaupungin muiden tahojen kuten yritysneuvonnan, kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä rakennusvalvonnan kanssa jatketaan. Elintarviketurvallisuutta koskevat internetsivut päivitetään kaupungin internet-uudistuksen yhteydessä vuonna 2023.

Toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tarkemmin kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

4. Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisten välillä

Tiivistetään kaupungin sisäistä yhteistyötä, jotta elintarvikelain vaatimukset tulevat huomioiduksi kaupungin vuokraamien tilojen osalta ja rakennusvalvonnan Lupapisteiden lausuntojen kautta. Kaupunkiympäristön toimialan yhteinen toimitalo myös mahdollistaa aikaisempaa paremmin käytännön yhteistyön esimerkiksi rakennusvalvonnan kanssa.

Jatketaan tiivistä yhteistyötä veroviranomaisen, poliisin ja Ruokaviraston kanssa yritysten osalta, joilla on vakavia ja toistuvia elintarvikelainsäädännön rikkomisia.

Jatketaan yksikön sisäisen elintarvikepetoksiin keskittyneen ryhmän toimintaa ja kehitetään pakkokeinojen käyttöä eri viranomaistietoja yhdistämällä. Osallistutaan Ruokaviraston järjestämiin elintarvikepetoksia koskeviin projekteihin ja vastaaviin.

5. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmä (VATI) ja sähköisten lomakkeiden kehittäminen

Osallistutaan aktiivisesti valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän (VATI) kehittämiseen. VATIn avulla toteutettua jatkuvaa asiakastytyväisyyskyselyä jatketaan ja laajennetaan vuonna 2023 ilmoitusten käsittelyyn.

Tavoitteena on nostaa edelleen valtakunnallisen sähköisen elintarvike- ja terveysdensuojelulain mukaisen ilmoituspalvelun (ILPPA) käyttö ja viestitään palvelusta aktiivisesti elintarvikealan toimijoille, erityisesti ketjutoimijat huomioiden.

Osallistutaan ILPPAan lisättävän sairastumis- ja haittaepäilyilmoituksen (SAHA) pilotointiin ja otetaan ilmoitus käyttöön pilotoinnin kokemusten perusteella.

4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastus on määritelty valvonta-asetuksessa (EY) 625/2017 minkä tahansa näkökohdan tutkimiseksi sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta lainsäädännössä sille esitettyjen oikeudellisten vaatimusten mukainen. Valvonta-asetuksen mukaan elintarvikevalvonnan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta.

Tarkastuskäynnillä voidaan tarkastaa koko valvontakohte ja sen toiminnot tai vain jokin osa-alue. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Tarkastuksen laajuus riippuu kohdetyypistä sekä siitä, onko kyseessä aloitustarkastus vai muu suunnitelmallinen tarkastus. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi.

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuksen suorittamisen sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää hyväksymispäätökseen tai elintarvikehuoneistosta tehtyyn ilmoitukseen, edelliseen tarkastuskertomukseen ja sähköisen valvontatietojärjestelmän kohdekohtaisiin tietoihin tutustumisen.

Pääsääntöisesti tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta ja silloin, kun kohteessa on toimintaa, jotta voidaan arvioida myös toiminnan hygieniää. Tarkastuskäyntejä tehdään myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen varsinaista toiminta-aikaa. Tarkastuksia tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi suuriin yleisötilaisuuksiin, ravintoloihin ja grillikioskeihin.

Kaikista tarkastuksista laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus. Suurin osa suunnitelmallisista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti VATI-järjestelmän kautta. Tarkastuskertomusta suppeampi Oiva-raportti on julkinen www.oivahymy.fi sivuston kautta.

Liitteenä 1 olevassa taulukossa on esitetty eri valvontakohtedyyppien tarkastuksiin Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukainen käytettävä aika.

Tarkastuksen tekeminen ja sen sisältö on tarkemmin määritelty ympäristöpalvelujen laatukäsikirjassa toimintaohjeessa: Elintarvikehuoneiston tarkastaminen.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvonnan tarkastukset on ryhmitelty seuraavasti:

A. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

1. Suunnitelmallinen tarkastus (sisältää myös uusien elintarvikehuoneistojen aloitus- ja hyväksyntätarkastukset ja suunnitelmalliset asiakirjatarkastukset)
2. Uusintatarkastus (Oiva-järjestelmän C- tai D-arvion jälkeen tehtävä seuranta-tarkastus)

B. Muut tarkastukset (valvontasuunnitelman ulkopuoliset)

1. Asiakasvalituksen perusteella tehty tarkastus (yhteydenotto)
2. Ruokamyrkytyspäilyn johdosta tehty tarkastus
3. Elintarvikkeiden valvontapyyntöön ja takaisinvetoon liittyvä tarkastus
4. Vientitarkastus
5. Projektitarkastus
6. Muu tarkastus (esim. perehdyttämisen tai Oiva-arviointien yhdenmukaistamisen vuoksi tehty yhteistarkastus)
7. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvä tarkastus (pakkokei-notarkastus)

Kunnalliseen valvontasuunnitelmaan perustuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Helsingin kaupungin elintarvikelain mukainen maksutaksa sisältyy ympäristöterveydenhuollon taksaan.

5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarviketurvallisuusyksikössä käytetään näytteenottoon vuonna 2023 yksi henkilövuosi. Elintarvikevalvonnan laboratoriotutkimukset tehdään elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, jolta voidaan ostaa myös näytteenottopalvelua. MetropoliLab Oy:n elintarvikenäytteenotto on akkreditoitu.

Näytteenottoa suunnataan riskiperusteisesti ottaen huomioon kohteen riskiluokitus, omavalvonnan toimivuus, aikaisemmat valvontakokemukset ja kohteen toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Elintarvikehuoneistojen ja laitosten omavalvonnan näytteenotto otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon valvontanäytteiden määrässä. Elintarvikealan toimijoita ohjataan ottamaan ja tutkituttamaan itse omavalvontanäytteitä. Näytteenotossa otetaan huomioon mikrobikriteeriasetus ja Ruokaviraston ohjeistus näytteiden otosta ja tutkimisesta.

Suunnitelmallisia mikrobiologisia tai kemiallisia elintarvikenäytteitä otetaan 640. Edellä mainittuihin suunnitelmallisiin näytteisiin ei lueta kuuluvan ruokamyrkytys- ja valitusnäytteitä, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Näytteenotto ja analyysit ovat pääsääntöisesti toimijalle maksullisia. Ruokamyrkytys- ja valitusnäytteiden tutkimiseen on varattu erillinen rahoitus yksikön budjetissa.

Pääkaupunkiseudun yhteisiä projekteja ovat pikaruokaravintoloiden puhtaus ja elintarvikkeiden hygieeninen laatu, sushin hygieeninen laatu ravintoloissa ja myymälöissä sekä pizzatäytteiden hygieeninen laatu. Lisäksi Helsingillä on oma projekti jäätelön hygieenisestä laadusta.

Näytteenottosuunnitelma on liitteenä 2.

6 Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely

Elintarvikeneuvontatiimi vastaa keskitetystä elintarvikeneuvonnasta, joka käsittelee suurimman osan elintarviketoimijoiden ilmoituksista ja vastaa erityisesti aloittavien elintarvikeryitysten neuvonnasta. Neuvonnan keinoja ovat esimerkiksi yhteisen kymp.elintarviketurvallisuus@hel.fi- sähköpostin kautta annettava neuvonta, elintarvikeneuvontapuhelin, massasähköpostien lähettäminen toimijoille ajankohtaisista aiheista ja internetsivujen pitäminen ajan tasalla. Elintarvikeneuvontatiimi vastaa myös uusien huoneistojen suunnitelmiin liittyvistä lausunnoista, jotka annetaan pääosin rakennusvalvontaan Lupapisteen kautta. Lausuntoja annetaan vuosittain lähes 100 kpl. Neuvonta on myös olennainen osa kaikkia elintarvikevalvonnan tarkastuksia ja esimerkiksi valvontapyyntöjen käsittelyä.

Helsingissä järjestetään paljon tapahtumia, joissa myydään tai tarjoillaan elintarvikkeita. Tapahtumia valvotaan riskiperusteisesti, ja tarkastukset keskitetään tapahtumiin, joissa on runsaasti elintarvikkeiden käsittelyä ja myyntiä. Elintarvikelain mukaan liikkuvan elintarvikehuoneiston eli esimerkiksi tapahtumaan osallistuvan ruokamyymälän on tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Tiedottamiset on ohjattu erilliseen kymp.ulkomyynti@hel.fi -sähköpostiin. Liikkuviin elintarvikehuoneistoihin liittyviä elintarvikelain mukaisia tiedottamisia käsitellään normaalisti vuosittain lähes 1500. Käsittelyn yhteydessä neuvotaan toimijoita toiminnan riskin ja laajuuden mukaan.

Elintarviketoimintaan liittyviä yhteydenottoja käsitellään vuosittain noin 2000 kpl. Yhteydenotoista on vuosittain ruokamyrkytyspäilyjä n. 600 kpl, elintarvikkeisiin tai elintarvikehuoneistoihin liittyviä valituksia n. 300 kpl, muita yhteydenottoja n. 950 kpl ja muiden viranomaisten kiireellisiä valvontapyyntöjä n. 150. Muille viranomaisille annetaan pyynnöstä lausuntoja esim. uusista ohjeistuksista.

7 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

7.1 Elintarvikevälitteisten epidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä tekee lakisääteisen ruokamyrkytysseivittelyryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi, johon kuuluu neljä elintarviketarkastajaa ja hygieenikkoeläinlääkäri. Tiimi hoitaa yli viiden henkilön ruokamyrkytys-epidemioiden selvitystyön ja tarvittavat raportoinnit Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen ja Ruokavirastoon.

Ruokamyrkytyspäilyjen osalta tavoitteena on, että ruokamyrkytyspäilyt ja epidemiat käsitellään nopeasti ja tehokkaasti. Epäilyjen ilmoittamista varten on sähköinen

lomake, joka korvataan vuonna 2023 valtakunnallisella sähköisellä asiointilla. Ruokamyrkytys-epidemioiden osalta lakisääteinen selvitysaika on 3 kk. Yksittäisten ruokamyrkytys-epäilyjen käsittelylle ei ole tavoiteaikaa, mutta epäilyt selvitetään nopeasti, useimmiten muutamassa päivässä. VATI-järjestelmä ei toistaiseksi mahdollista yksittäisten epäilyjen erottamista epidemioiden käsittelyajoista.

7.2 Valvontapyyntöjen (esim. Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot) käsittely

Ruokavirasto lähettää säännöllisesti elintarvikkeita koskevia valvontapyyntöjä, joista suurin osa perustuu RASFF-ilmoituksiin. Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. Ruokavirasto lähettää sähköisesti ns. RASFF-ilmoitukset ja niitä koskevat erilliset valvontapyynnöt Helsingissä ympäristöpalveluihin. Valvontapyynnöt selvitetään viivytyksettä ja RASFF-ilmoitusten tietoja käytetään muuten hyväksi valvonnan suuntaamisessa. Vastaava menettely on myös muiden Ruokaviraston kautta tulleiden valvontapyyntöjen käsittelyssä. Valvontapyyntöjen käsittely on käyty läpi lean-menetelmällä vuonna 2022. Valvontapyyntöjen käsittelyyn asetetaan vuonna 2023 käsittelyaikataivoite, jonka määrittäminen tehdään aikaisempien vuosien keskimääräisten käsittelyaikojen perusteella.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillään olevan helsinkiläisessä valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa otetaan huomioon Ruokaviraston ohje elintarvikkealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

7.3 Koronapandemian vaikutukset elintarvikevalvontaan

Elintarvikevalvonnan tarkastuksia kohdennetaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti ja varaudutaan tarvittaessa ohjeistamaan tartuntatautilain mukaisissa asioissa (asiakaspaikkarajoitukset, turvavälit, käsihygieniat, puhtaus) elintarviketarkastusten yhteydessä. Tarkastuksissa käytetään tarvittaessa tavanomaisesta poikkeavia suojavarusteita kuten suu- ja nenäsuojaimia.

Koronapandemian vaikutukset näkyvät edelleen erityisesti ravintoloissa ja niihin liittyvässä tukkukaupassa. Henkilöstöpula ja kohteiden taloudellinen tilanne saattaa vaikuttaa epäkohtien esiintyvyyteen.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat.

1. Suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus
2. Muiden tarkastusten toteutuma
3. Näytteenottoprojektien toteutuma
4. Ruokamyrkytysten selvittämisen varautumistoiminnan toimivuus
5. Valvonnasta saadut tulot valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti
6. Toiminnan jatkuva parantaminen laatukäsikirjan mukaisesti

Oman sisäisen arvioinnin lisäksi otetaan huomioon myös ulkopuolisten tekemät arvioinnit kunnan valvonnasta. Tällaisia ovat aluehallintoviraston suorittamat paikallisen elintarvikevalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnit, Ruokaviraston auditointijärjestelmän mukaiset käynnit ja komission tekemät ns. EU-tarkastuskäynnit.

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2023	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2023
HYVÄKSYNTÄÄ EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Maito-ala	2					6	1	7
Juuston valmistus		1	4	2-4	2			
Maitonesteiden valmistus		1	4	2-4	2			
Muu maitoalan valmistus		1	6	3-5	4-6			
Liha-ala	9					49	5	54
Jauhelihan valmistus		6	3-8	2-5	1-8			
Leikkaamo		5	3-8	2-5	1-8			
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)		6	4-9	3-5	2-10			
Raakalihavalmisteiden valmistus		5	3-8	2-5	1-8			
Kala-ala	7					34	4	38
Kalajalosteiden valmistus		7	4-9	2-5	1-8			
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely		4	3-8	2-5	2-10			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	5					9	3	12
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi		5	3-6	1-4	1-4			
YHTEENSÄ	23	41				98	12	110

ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Alkutuotanto	41					5	0	5
Maidontuotanto		1			0,2			
Lihakarjan kasvatusta, kalastusta ja vesiviljelyä		4			tarvittaessa			
Hunajantuotanto		26			tarvittaessa			
Muu alkutuotanto		10			tarvittaessa			
Kontaktimateriaalien toiminta	57					26	2	28
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi		24	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti		44	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus		5	2-3	2-4	0,5-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2023	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2023
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vilja- ja kasvisala	128					70	10	80
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita		54	2-4	2-4	0,5-2			
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia tuotteita		58	1-4	1-4	1-3			
Muiden viljatuotteiden valmistus		6	2-3	2-4	0,33-1			
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus		15	2-4	2-4	0,5-2			
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus		2	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikkeiden valmistus	80					50	6	56
Yhdistelmätuotteiden valmistus		25	2-4	2-4	0,5-2			
Makeisten valmistus		12	1-3	1-4	0,33-1			
Juomien valmistus		7	1-2	1-4	0,33-0,5			
Muu valmistus		36	1-4	1-4	0,33-2			
Elintarvikkeiden myynti	1204					440	79	519
Tukkumyynti		152	1-3	1-4	0-1			
Vähittäismyynti *		1133	1-5	1-5	0-3			
Elintarvikkeiden tarjoilu	3691					1785	268	2053
Ravintolatoiminta		1538	2-4	2-4	0,5-2			
Grilli- ja pikaruokatoiminta *		307	1-3	1-4	0,33-2			
Kahvilatoiminta		699	1-4	1-4	0,33-2			
Pubitoiminta		396	0-1	0-3	0-0,33			
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, henkilöstöravintolat)		598	2-5	2-5	0,5-3			
Suurtalous, keskuskeittiö ja pitopalvelu		92	2-5	2-5	0,5-3			
Suurtalous, tarjoilukeittiö (valmiin ruoan tarjoilua tai vähäistä valmistusta)		400	1-3	1-4	0,33-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2023	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2023
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vienti ja Tuonti	279					100	39	139
Elintarvikkeiden maastavienti		20	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden maahantuonti		270	1-4	1-4	1-2			
Elintarvikkeiden kuljetus	52					20	3	23
Elintarvikkeiden kuljetus		36	0-1	0-3	0-0,33			
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä		19	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä		4	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden pakastekuljetus		12	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	95					20	6	26
Muu elintarvikkeiden varastointi		78	1-3	1-4	0-1			
Elintarvikkeiden pakastaminen		13	1-4	1-4	0-2			
Elintarvikkeiden pakkaaminen		8	1	1-3	0,33			
KAIKKI YHTEENSÄ	5650	6145				2614	424	3038

*Paikallisen riskinarvion perusteella tarkastuksia lisätty pieniin helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja liikkuviin huoneistoihin.

Elintarvikehuoneistojen toimipaikkojen ja toimintojen lukumäärät on otettu ympäristöterveydenhuollon keskitetystä valvontatietojärjestelmästä (Vati).

Toimipaikka voi jakaantua useaan toimintaluokkaan (esim. myynti ja tarjoilu), jolloin toimintojen määrä taulukossa on suurempi kuin toimipaikkojen määrä.

Yhdellä elintarvikehuoneistolla voi olla usea toiminto (esim. myymälä, jossa varasto ja maahantuontia). Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useampi toiminto.

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2023

NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA 2023

MIKROBIOLOGISTEN JA KEMIALLISTEN PROJEKTIEEN AIKATAULU JA KOHDENNETUT OMAVALVONNAN VALVONTANÄYTTEET

	TAMMI	HELMI	MAALIS	HUHTI	TOUKO	KESÄ	HEINÄ	ELO	SYYS	LOKA	MARRAS	JOULU
1	Pikaruokaravintoloiden puhtaus ja elintarvikkeiden hygieeninen laatu 2022-2023											
2		Sushin hygieeninen laatu										
3				Jäätelön hygieeninen laatu								
4								Pizzatäytteiden hygieeninen laatu				

Vuonna 2023 on tavoitteena ottaa 640 suunnitelmallista mikrobiologista tai kemiallista näytettä, jotka jakautuvat seuraavasti: 355 projektinäytettä, 20 sisämarkkinatuonnin näytettä, 220 liha-, kala- ja maitoalan ym. tuotantolaitosten valvontanäytettä sekä arviolta 45 kohdennettua muuta valvontanäytettä mm. omavalvonnan valvomiseksi. Näiden lisäksi on varauduttu näytteenottoon valitusten ja ruokamyrkytysten selvittämiseksi 150 näytteellä. Arvio vuoden 2023 näytteenotosta on 790 kpl.

Projektitutkimukset ovat toimijalle maksullisia, ellei valvontasuunnitelmassa toisin mainita.

MIKROBIOLOGINEN JA KEMIALLINEN NÄYTTEENOTTO SEKÄ PROJEKTIT 2023

1. PIKARUOKARAVINTOLOIDEN PUHTAUS JA ELINTARVIKKEIDEN HYGIEENINEN LAATU 2022-2023

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
tammi-kesäkuu	pikaruokaravintolat 25 kpl	elintarvikenäytteet 50 kpl pintapuhtausnäytteet 75 kpl
Yhteenveto laaditaan vuoden 2023 loppuun mennessä.		125
<p><i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä pikaruokaketjujen ravintoloista. Elintarvikenäytteitä otetaan yhdestä kahteen/näytteenottokohteesta ja lisäksi kolme pintapuhtausnäytettä. Näytteeksi otetaan pilkottuja kasviksia tai muita koostamisessa käytettäviä raaka-aineita. Lisäksi otetaan 10 jauhelihapihviä eri valmistajilta. Näytteet otetaan vetolaatikosta, kylmähauteista tai muuten tuotteiden koostamisessa käytössä olevista raaka-aineista. Kasviksista tutkitaan alustava aistinvarainen arviointi, Escherichia coli, Salmonella, Staphylococcus aureus, Bacillus cereus, hiivat ja homeet ja Listeria monocytogenes. Jauhelihapihveistä tutkitaan lisäksi alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaisluku, enterobakteerit ja STEC. Lisäksi otetaan pintapuhtausnäytteet työtasoilta, laitteista tai työvälineistä. Analyysit ovat toimijoille maksullisia Listeria monocytogenes- ja STEC-analyysejä lukuun ottamatta.</i></p>		

2. SUSHIN HYGIEENINEN LAATU

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto:		
maaliskuu-syyskuu	myymälät ja ravintolat, joissa valmistetaan sushia, 40 kohdetta	80
Raportointi : Yhteenveto laaditaan vuoden 2023 loppuun mennessä		80
<p><i>Näytteitä otetaan sushiravintoloista ja myymälöistä, jotka valmistavat itse susheja. Näytteet otetaan palvelumyynnistä, itsepalvelumyynnistä tai sushibuffeteista. Näytteeksi otetaan sekä kalaa sisältäviä että kasviperäisiä raaka-aineista valmistettuja susheja. Näytteitä otetaan kerralla 2 sushia/ravintola tai myymälä. Yksi näyte on vähintään 100 g yhtä sushilaatua. Näytteistä tehdään alustava aistinvarainen arviointi ja tutkitaan pH, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, Staphylococcus aureus ja Bacillus cereus -ryhmän bakteerit. Kalaa sisältävistä näytteistä tutkitaan myös Listeria monocytogenes. Näytteenotto ostetaan Metropolilab Oy:ltä. Analyysit ovat toimijalle maksullisia Listeria monocytogenes - tutkimusta lukuun ottamatta. Elintarviketurvallisuusyksikkö maksaa näytteenottomaksun.</i></p>		

3. JÄÄTELÖN HYGIEENINEN LAATU

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Huhtikuu-elokuu 2023	kahvilat ja ravintolat, jotka valmistavat itse jäätelöä sekä jäätelökioskit, 25 kohdetta	50
Raportointi: yhteenveto laaditaan lokakuun loppuun mennessä		50
<p><i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä jäätelökioskeista sekä kahviloista ja ravintoloista, jotka itse valmistavat jäätelöä. Näytteeksi otetaan kioskeista irtojäätelöä tai pehmistä sekä jäätelökauhan säilytysvettä, ravintoloista ja kahviloista itse valmistettua jäätelöä sekä mahdollisuuksien ukaan kauhavettä. Kustakin näytteenottokohteesta otetaan yksi jäätelönäyte ja näyte jäätelökauhan säilytysvedestä. Näytteeksi otetaan pääsääntöisesti vaniljajäätelöä. Näytteistä tutkitaan aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku ja enterobakteerit. Analyysit ovat toimijoille maksullisia.</i></p>		

4. PIZZATÄYTTEIDEN HYGIEENINEN LAATU

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Elokuu-joulukuu	pizzeriat, 50 kohdetta	100
Espoo laatii projektin yhteenvedon		100
<p><i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä pizzeriaista pizzatäytteiden säilytykseen käytettävistä vetolaatikoista. Kustakin kohteesta otetaan kaksi näytettä. Näyte on lihaa, kalaa tai äyriäistä. Toinen näyte on aina kinkku- tai pizzasuikale, jos sellaista on saatavilla. Näytteistä tutkitaan alustava aistinvarainen arviointi, kokonaisnaispesäkemäärä, enterobakteerit, S. aureus ja Listeria monocytogenes. Lisäksi varaudutaan tutkimaan yksittäisistä näytteistä lihalajimääritys. Analyysit ovat toimijoille maksullisia lihalajimääritystä lukuun ottamatta.</i></p>		

SISÄMARKKINATUONNIN NÄYTTEENOTTO		
Projektin aikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Tammi-joulukuu	Sisämarkkinatuontia harjoittavat elintarvikelaitokset tai -huoneistot, 20 kohdetta	20
		20
<p><i>Näytteenotto kohdistetaan elintarvikehuoneistoihin, jotka maahantuovat eläimistä saatavia elintarvikkeita toisista EU-maista. Näytteenottokohteesta otetaan yksi tai kaksi näytettä lihan tuontimäärästä riippuen. Yksi näyte koostuu 2-5 osanäytteestä. Näytteeksi otetaan salmonella-eritystakuiden alaista raakaa lihaa. Näytteistä tutkitaan salmonella-bakteerien esiintyvyys. Analyysit ovat toimijoille maksuttomia.</i></p>		

MUU NÄYTTEENOTTO		
Näytteenottoaikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Tammi-joulukuu	Leipomot, einestehtiöt, tuotanto-	25
	laitokset ja lihamyymälät	
	Myymälät, ulkomyynti ja tapahtumat	20
	Laitokset	220
		265
<p><i>Omaavalvonnan valvontanäytteitä otetaan riskiperusteisesti tuotteista, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa. Aikaisemmat näytetulokset, kohteen asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt ym. valvontahistoria ja omaavalvonnan toimivuus otetaan huomioon näytteenoton suuntaamisessa. Myymälöiden valvontanäytteet kohdistetaan helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja palvelumyyntikohteisiin sekä myymälöihin, jotka itse pakkaavat elintarvikkeita. Tähän sisältyvät myös ulkomyyntiin ja tapahtumien vesi- ja elintarvikenäytteet. Näytteistä tehtävät tutkimukset ovat pääsääntöisesti toimijoille maksullisia. Eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien laitosten ja muiden tuotantolaitosten kohdekohtainen tuotantomäärän ja toiminnan riskiperusteisuuden huomioiva näytteenottosuunnitelma laaditaan erikseen vuosittain.</i></p>		

Helsingin terveydensuojelun valvontasuunnitelma 2020–2024

Päivitys vuodelle 2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnittelovelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvonnan kohdentaminen	4
3.1 Valvonnan painopistealueet	5
3.2 Suunnitelmallisen valvonnan riskiluokat ja teemat	8
4 Tarkastusten määrittely ja sisältö	10
4.1 Tarkastuksen määrittely	10
4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika	10
5 Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely	11
6 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	11
7 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	12
8 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	12

LIITE 1. Terveysturvallisuuden ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on päivitys terveydensuojelulain (763/1994) perusteella tehtyyn Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden terveydensuojelun valvontasuunnitelmaan vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarvittaessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma käsittää terveydensuojelun suunnitelman mukaisen valvonnan sekä muun ympäristöpalveluiden suorittaman terveydensuojelun valvonnan. Suunnitelmassa on huomioitu toteutuneet muutokset lainsäädännössä ja terveydensuojelun toimintaympäristössä.

Terveydensuojelulain muutos valvonnan perusmaksullisuudesta ja ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien toimipaikkojen tarkentamisesta vaikuttaa toiminnan suuntaamiseen ja neuvonnan kehittämistarpeisiin. Osana asiakaslähtöisen valvonnan ja neuvonnan edistämistä kerätään ja analysoidaan asiakastytytyväisyytuloksia. Muutokset edellyttävät myös resurssitarkastelua, jota on tehty osana palvelutasoista toimintasuunnitelman valmistelua.

Terveydensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Valvonnan kohteina ovat mm. erikseen määritellyt ilmoituksenvaraiset toiminnot, talous- ja uimavesi sekä asumisterveys- ja sisäilma-asiat. Helsingin tehtävänä on myös tarvittaessa myöntää satamissaan aluksille todistuksia kansainvälisen terveyssäännösten mukaisesti.

1.1 Valvonnan suunnittelulivoite

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on suunnitelmassa huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat työaika- ja henkilöresurssit. Tavoitteena on ohjata ja yhtenäistää kuntien terveydensuojelun valvontaa ja edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelman päivityksessä ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024 sisältämän valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020–2024, ja tämän päivityksen vuosille 2023–2024.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Terveydensuojeluviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Terveydensuojelun valvonnasta vastaa Helsingin

kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö lukuun ottamatta talousveden valvontaa, josta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö.

Terveydensuojelun valvonta kohdistuu talousvettä toimittavan laitoksen, uimahallien, uimarantojen, asuntojen, päivä-, lasten- ja vanhainkotien sekä koulujen ja oppilaitosten, majoitushuoneistojen, kauneushoitoloiden, tatuointi- ja solariumhuoneistojen, kuntosalien ja saunojen sekä muiden julkisten tilojen valvontaan. Edellä mainittuihin toimintoihin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa. Terveydensuojeluvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-lomakkeella.

Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveys säännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Tämän mukaisesti ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta Helsingin satamissa (Valviran päätös Dnro 6678/06.10.01/2016).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa toimivaltaisena viranomaisena ruumiiden maasta kuljettamisesta tehdyn sopimuksen (Sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989) mukaisia ruumiinkuljetuslupia. Ruumiinkuljetusluvat annetaan valtiosopimuksen 13/1989 artiklan 5 ehdoin. Tässä sopimuksessa ruumiiden kuljettamisella tarkoitetaan ihmisen jäännösten kansainvälistä kuljettamista lähtövaltiosta määrävaltioon. Tätä sopimusta ei sovelleta tuhkan kansainvälisen kuljettamisen osalta.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2023 terveydensuojelun valvontaan 24,5 henkilötyövuotta (htv). Muu kuin suunnitelmallinen valvonta käsittää asuntojen terveyshaittojen selvittämisen, terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja yhteydenottojen hoitamisen.

Kaikkeen terveydensuojelun valvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2023 ovat seuraavat:

Ympäristöterveysyksikön päällikkö	0,9 htv
Elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
Tiimipäälliköt	1,8 htv
Tarkastava henkilöstö	20,7 htv
Avustava henkilöstö (asumisterveysneuvoja)	1,0 htv
Yhteensä	24,5 htv

3 Valvonnan kohdentaminen

Vuosille 2020–2024 laaditun valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman mukaisesti kunnan on terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennettava resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioitava lainsäädännön

tuomat muutokset. Valvonnan resursseissa kiinnitetään riskinarvioinnin perusteella erityisesti huomiota kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi Valvira on antanut ohjeet valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Riskinarvioinnin perusteella terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan toiminnat jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvottavan toimintatyyppin tarkastustiheys. Jatkossa toiminnalle tehdään myös kohdekohtainen riskinarvio, jonka pohjalta toiminnan tarkastustiheys määräytyy. Toimintakohtaisen riskinarvion menettelyn kehittäminen jatkuu ohjelmakaudella.

Valtakunnallinen VATI-järjestelmän rakenteen vuoksi toimipaikkojen kokonaismäärän sijasta käytetään valvottavien toimintojen lukumäärää. Samassa toimipaikassa voi olla useita toimintoja, kuten koulu, liikuntatila ja uimahalli ja näiden valtakunnalliset tarkastustiheydet voivat vaihdella kerran vuodessa, joka viides vuosi tarkastettavaan. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useita toimintoja.

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja on VATI-valvontatietojärjestelmän mukaan 2667 (tilanne 27.10.2022). Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa taulukossa (Liite 1) on yksityiskohtaisemmin esitetty valvottavien toimintojen kokonaismäärä, suositeltu tarkastustiheys, suositeltujen tarkastusten kokonaismäärä ohjelmakaudella ja suunniteltu tarkastusten määrä ohjelmakauden eri vuosina. Taulukossa on esitetty myös suunnitellut näytemäärät, eri toimintojen tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika sekä tarkastuksen sisältö ja lakiperusteet. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät uusintatarkastukset, joiden osuuden arvioidaan olevan enintään 15 % kokonaismäärästä.

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi tehtävät uusintatarkastukset ja muut suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

3.1 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelun painopistealueet esitetään ympäristöterveysyksikön tulossuunnitelmassa, joka laaditaan osana ympäristöpalveluiden tulossuunnitelmaa. Terveydensuojelun painopistealueet suunnitelmakaudella 2020–2024 ovat seuraavat:

1. Talousveden valvonta

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015) edellyttämästä talousveden valvonnasta Helsingissä. Talousvettä toimittavat Helsingin seudun kuntayhtymän (HSY) vesihuolto ja Keski-Uudenmaan Vesi. HSY:n vesihuolto tuottaa Helsinkiin lähes kaiken talousveden. Sipoon Vesi toimittaa talousvettä Östersundomin alueelle. Sipoon Vesi ostaa tukkuveden Keski-Uudenmaan Vedeltä.

Vuosittain laaditaan talousveden valvontatutkimusnäytteiden näytteenottosuunnitelmat. Talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaan analyysyjä tehdään raakavedestä, lähtevästä vedestä ja verkostosta. Näytteenottoaikat on

määritelty valvontatutkimusohjelmassa. Valvontatutkimusohjelma on laadittu vuosille 2020–2024. Jaksottaisen seurannan kerran viidessä vuodessa mitattavat parametrit on määritetty viimeksi vuonna 2019. Seuraavat määritykset tehdään vuonna 2024: antimoni, bentseeni, boori, syanidit, seleeni, 1,2-dikloorietaani, tetrakloorieteeni, trikloorieteeni, uraani, polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH), kloorifenolit ja bentso(a)pyreeni. Tulokset raportoidaan vuosittain Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Terveydensuojeluviranomainen valvoo talousvettä toimittavia laitoksia kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastusten tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Valvonnan perustana toimii laadittu riskinarviointi ja sen ajantasaisuus arvioidaan suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualueen tarkastuksella tarkastetaan mm. seuraavia asioita:

- toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista
- laitoksen suorittaman omavalvonnan riittävyys ja toimintaympäristön valvonnan tehokkuus
- WSP (Water Safety Plan) periaatteen mukaisesti toteutetut riskiraportit sekä toimenpide- että seurantaohjelmat
- varautumissuunnitelmat häiriötilanteisiin
- valvontatutkimusohjelman toteutuminen
- tilojen siisteys ja kunto
- saneeraaminen
- aikaisemmilla tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen.

Juomavesidirektiivin toimeenpanoa koskeva lainsäädäntö on parhaillaan valmistelussa. Talousvettä koskevan juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Osaan uusista säännöksistä on kuitenkin tulossa siirtymäsäännöksiä. Valvonnassa otetaan huomioon tulleet lainsäädäntömuutokset.

Suurien yleisötilaisuuksien toiminnanharjoittajia ohjeistetaan tarvittaessa talousveteen liittyvissä asioissa. Valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella. Valvontaa tehdään tarkastuksin ja näytteenotoin.

2. Uima-allasveden valvonta

Uimahalleissa sekä muissa yleisissä uima-allastiloissa huolehditaan STM:n asetuksen (315/2002) edellyttämästä allasveden valvonnasta. Valvontakohteisiin tehdään valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ja allasveden laatua valvotaan valvontanäytteiden avulla. Valvontanäytteiden tuloksia seurataan päivittäin ja poikkeamista pyydetään selvitystä valvontakohteesta. Valvonnassa varmistutaan siitä, että veden laadun poikkeamat hoidetaan asianmukaisesti ja niistä tehdään tarvittava seuranta, kuten uusintanäytteet. Tarvittaessa varmistutaan siitä, että asiakkaat eivät altistu mahdollista terveyshaittaa aiheuttavalle uimavedelle. Lisäksi huolehditaan, että kohteilla on ajantasaiset valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat

3. Uimarantaveden valvonta

Yleisten uimarantojen vedenlaatua valvotaan STM:n asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Ennen uimakauden alkua laaditaan uimarantaluettelo ja uimarannoille laaditaan seurantakalenteri (näytteenottosuunnitelma), jonka mukaisesti valvontatutkimusnäytteet otetaan. Kaikki uimarannat tarkastetaan uimakauden alussa. Pienet yleiset uimarannat tarkastetaan riskinarvioinnin mukaisesti.

Suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitukset päivitetään uimakauden päätyttyä valvontatutkimustulosten perusteella ja uimavesiprofiilit päivitetään tarvittaessa. Uimarantojen veden laatutiedot ja suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitukset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon uimakauden päätyttyä.

Rannoilta, joiden uimaveden laatuluokka on ollut useita vuosia tyydyttävä tai on huono, otetaan suunnitelmallisia näytteitä tiheemmin uimakauden aikana. Uimaveden laatuluokitukseen liittyviä selvityksiä jatketaan tyydyttävän tai huonon laatuluokituksen saaneiden rantojen osalta.

Uimarantaveden valvontatutkimustuloksista ja erityistilanteista tiedotetaan yleisöä. Tiedottamisessa painotetaan uimarantojen ilmoitustauluja sekä internetin ja sosiaalisen median väyliä. Tutkimustuloksia koskevan internetsivuston asiakasystävällisyyttä kehitetään. Huonoihin laatuluokituksiin ja mahdollisiin uintisuosituksiin liittyvien yhteydenottojen määrän (media, kuntalaiset) odotetaan olevan merkittävä.

4. Muiden ilmoitusvelvollisten kohteiden terveydellisten olojen valvonta

Valvontaa kohdennetaan lasten ja nuorten käyttämiin toimintoihin kuten päiväkoteihin, kouluihin, oppilaitoksiin sekä muihin lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikkoihin. Valvontaa kohdennetaan myös jatkuvaa hoitoa antaviin sosiaalihuollon toimintayksiköihin kuten vanhainkoteihin. Toiminnan hygieenisten olosuhteiden, sisäilman laadun ja ilmanvaihdon riittävyyden sekä lämpöolojen arvioiminen ovat keskeisiä aiheita näiden painopistealueiden tarkastuksilla. Erityistä hygieniää edellyttävien toimintojen osalta valvontaa kohdennetaan esimerkiksi kauneushoitoloihin ja tatuointiliikkeisiin, joissa harjoitetaan ihoa rikkovaa toimintaa. Toiminnanharjoittajia ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5. Asuntoja koskevat toimenpidepyynnöt

Asukkaita, kiinteistöjen omistajia ja muita toimijoita neuvotaan asuntoja koskevissa terveyshaitta-asioissa sekä ohjataan poistamaan ja ennaltaehkäisemään terveyshaittoja. Toimenpidepyynnöt käsitellään ja niiden perusteella tehdään tarvittavat asunnontarkastukset, joilla selvitetään, esiintyykö asunnoissa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olosuhteita. Tarvittaessa haitasta vastuussa olevaa tahoa kehoitetaan ja tarvittaessa määrätään poistamaan tai vähentämään haittoja.

6. Ilmoitusten käsittely

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelystä laaditaan toiminnanharjoittajalle todistus. Samalla toiminnalle tehdään riskinarvio ilmoituksessa saatujen tietojen perusteella. Toiminta tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksena riskiluokituksen mukaisessa aikataulussa.

Suunnitelmakaudella otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman teemat: yhtenäinen valvonta ja yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Yhtenäisen valvonnan teemaa edistetään käymällä vuoropuhelua valvonnan toimintatavoista valvontayksiköiden kanssa (esim. kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettävät tapaamiset). Toiminnanharjoittajia ohjataan toteuttamaan omavalvontaa antamalla neuvontaa tarkastuskäynneillä ja muissa sopivissa yhteyksissä kuten järjestämällä infotilaisuuksia sidosryhmille.

Ohjelmakaudella kehitetään yhteistyötä kunnan eri toimintojen, kuten ympäristönsuojelun, rakennusvalvonnan ja kaavoituksen kanssa. Elinympäristöterveyttä edistetään osallistumalla aktiivisesti yhteistyöhön maankäytön ja rakentamisen terveyshaittojen arvioinnissa. Hellejaksojen pidentyessä varaudutaan ohjeistamaan ja tiedottamaan kaupunkilaisia toimenpiteistä, joilla terveyshaittaa voi pyrkiä vähentämään.

3.2 Suunnitelmallisen valvonnan riskiluokat ja teemat

Ohjelmakaudella 2020–2024 suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan korkean (Valviran riskiluokka 3) ja keskisuuren (Valviran riskiluokka 2) riskin kohteisiin.

Korkea riskiluokka:

- talousvettä toimittava suuri vesilaitos, HSY:n vesihuolto
- yleiset uimahallit, maauimalat sekä muut yleiset allastilat

Keskisuuri riskiluokka:

- suuret yleiset uimarannat
- pienet yleiset uimarannat
- koulut ja oppilaitokset
- päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit
- jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon toimintayksikötsellaiset kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot, joissa tehdään ihoa rikkovia toimenpiteitä

Suunnitelmallisen valvonnan teemat ja toimenpiteet on esitetty seuraavassa taulukossa.

TOIMINTA	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TEEMAT 2020–2024	TOIMENPITEET JA AIKATAULU
Talousvesi	Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan tukeminen. Riskinarviointia ja hallintaa kehitetään yhteistyössä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa. Valvontatutkimusohjelman päivittäminen.	Riskinarviointia, hallintaa ja omavalvonnan toteutumista arvioidaan tarkastusten yhteydessä huomioiden muuttuneet säännökset. Vuonna 2024 valmistellaan uusi valvontatutkimusohjelma, jossa huomioidaan tulleet lakimuutokset.
	Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman päivittäminen ja valmiusharjoituksiin osallistuminen.	Erityistilanteisiin varautumista kehitetään yhteistyössä muiden viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen erityistilannesuunnitelman mukaisesti.
Terveydellisten olojen valvonta	Energiansäästötoimenpiteiden vaikutusten seuranta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä huomioidaan lämpötilojen, ilmanvaihdon ja talousveden lämpötilan lainsäädännön mukaisuus.
	Radonvalvonta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä huomioidaan sisäilman radonpitoisuuden lainsäädännön mukaisuus ja annetaan tarvittaessa ohjausta radonpitoisuuden mittaamiseksi. Koko ohjelmakausi.
Sidosryhmät	Valvonnan yhtenäistäminen ja yhteistyö muiden valvontayksiköiden kanssa	Osallistutaan Etelä-Suomen valvontayksiköiden valvonnan yhtenäistämiseen tähtääviin tapaamisiin. Osallistutaan kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettäviin tapaamisiin.
	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (lausuntojen antaminen esim. kaava, ympäristölupa jne.)	Ympäristöterveysyksikkö antaa pyydettäessä lausuntoja eri sidosryhmien hankkeisiin terveydensuojelun edistämiseksi sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä kommentoimalla suunnitteilla olevia kaavamuutoksia. Ympäristöterveysyksikön edustaja on mukana kaupungin eri toimialojen sisäilmatyöryhmissä. Koko ohjelmakausi.

4 Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko jostakin tekijästä tai olosuhteesta terveyshaittaa. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittavia ohjeita, kehotuksia ja määräyksiä.

Ympäristöpalvelut valvoo terveydensuojelulain tarkoittamia toimintoja suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia sekä ottamalla näytteitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia. Terveydensuojeluvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-lomakkeella, jossa toimintaa arvioidaan rivikohtaisesti asteikolla A (vaatimusten mukainen, ei toimenpiteitä), B (vähäisiä puutteita, ohjaus ja neuvonta), C (vaatimusten vastainen, kehoitus), D (vaatimusten vastainen, hallintopakko). C- ja D-arviosta seuraa uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

Pieni osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan etä- ja asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa. Etätarkastuksiin liittyviä menettelyitä kehitetään erityisesti ensimmäisellä tarkastuksella havaittujen epäkohtien korjaamisen todentamiseen.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöpalvelut tekee muuta terveydensuojelulain tarkoittamaa valvontaa mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä asiakkaiden valitukset ja niihin liittyvät selvitykset. Näiden terveyshaittaepäilyn tai valituksen perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan tehdä myös ennakkotarkastus, kun suunnitellaan uutta toimintaa. Edellä mainitut tarkastukset ovat maksuttomia.

4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen toiminnan asiakirjoihin: toiminnasta tehty päätös, terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus, aiemmin laaditut tarkastuskertomukset ym.), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan tai asiakirjoihin. Tarkastus voi sisältää osin tai kokonaan etänä suoritettavia osuuksia, kuten haastattelun ja asiakirjatarkastuksen. Kotirauhan piiriin kuuluvien toimintojen ja freelancer-toiminnanharjoittajien toimintojen tarkastukset suoritetaan etänä asiakirjatarkastuksena (omavalvontasuunnitelma) ja haastatteluna.

Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti mittauksia ja

näytteenottoa. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. tilojen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen laatiminen, mahdollisesti näytteenotto) kuluu aikaa kolmesta tunnista useisiin tunteihin. Liitteessä 1. on arvioitu tarkastuksiin kuuluva aika toimintatyypeittäin.

Ympäristöpalveluiden valvonnassa olevat terveydensuojelulain mukaiset kohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet kuten kaikki tarkastukset, näytteenotot, yhteydenotot jne. kirjataan VATI-tietojärjestelmään.

5 Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely

Terveydensuojeluvalvontaan liittyvää neuvontaa annetaan erityisesti asumisterveysneuvontapuhelimen ja yhteisten sähköpostien kautta. Yhteisiä sähköposteja on perustettu terveydensuojelulle, asumisterveydelle, uimavesille, laivojen saniteettitodistuksille ja ruumiinkuljetusluville. Lisäksi kuntalaisten käytössä on sähköinen palautejärjestelmä. Palveluiden yhteystiedot ovat saatavilla Helsingin kaupungin hel.fi-internetsivustolla aihealueittain. Neuvontakanavien kautta vireille tulevat yhteydenotot ohjautuvat pääasiassa suoraan aihealueen tarkastajille hoidettaviksi ja asunnontarkastuspyyntöjen osalta jonoon odottamaan käsittelyvuoroaan.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan säännöllisesti lähetettävien asiakastyytyväisyyskyselyiden avulla. Kyselyiden kattavuutta parannetaan vuoden 2023 aikana. Kyselyiden avulla saatua palautetta käsitellään suunnitelmallisesti ja huomioidaan toimintaa kehitettäessä.

6 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

MetropoliLab Oy ottaa ja tutkii talousveden säännöllisen valvonnan näytteet ja tarvittaessa hoitaa näytteenottoa ja tutkimuksia häiriötilanteissa. Valvontatutkimusohjelmassa vuosille 2020–2024 käsitellään koko HSY:n vesihuollon alue yhtenä kokonaisuutena (Helsinki, Espoo ja Vantaa). Sen mukaan tullaan Helsingissä ottamaan vuosittain 345 jatkuvan valvonnan näytettä ja 11 jaksottaisen seurannan näytettä. Lasketun veden määrä tarkastetaan vuoden lopussa ja tarvittaessa alkavan vuoden näytemäärää lisätään. Lisäksi Sipoon Veden toimittamasta talousvedestä otetaan valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteet Helsingin Östersundomin alueelta.

Ympäristöpalvelut valvoo yleisten uimarantojen veden laatua sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Uimaveden hygieenistä laatua seurataan määrittämällä vesinäytteistä ulosteperäisiä bakteereita (suolistoperäiset enterokokit ja *Escherichia coli*). Näytteiden määrä vaihtelee uimavesiluokan mukaan, vähintään näytteitä otetaan 4 näytettä/kesä. Tällä hetkellä

rantojen ylläpitäjät tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset näytteet MetropoliLab Oy:ssä. Myös uimarantojen näytteenotto tapahtuu MetropoliLab Oy:n toimesta.

Ympäristöpalvelut valvoo säännöllisesti yleisten uimahallien ja maauimaloiden sekä muiden yleisten laitosten altaiden veden laatua terveydensuojelulain (763/1994) mukaan. Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on antanut asetuksella (315/2002) tarkempia säännöksiä uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Uima-allastiloissa on laadittu säännöllistä valvontaa varten laitoskohtainen valvontatutkimusohjelma, jossa laitoksen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Valvontatutkimusohjelman liitteeksi ympäristöpalvelut laatii kohdekohtaisen näytteenottosuunnitelman. Valvontakohteeseen tehdään sopimuksen Ruokaviraston allasvesinäytteiden tutkimiseen hyväksymän laboratorion kanssa näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytemäärää laskettaessa huomioidaan laitoksen kävijämäärä, herkät kävijäryhmät, veden laatu ja muut riskitekijät. Valvontänäytteitä suunnitellaan otettavan allasvedestä vuonna 2023 yhteensä noin 1400–1500. Tällä hetkellä kaikki laitokset tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset allasvesinäytteet MetropoliLab Oy:ssä. Myös allasvesien näytteenotto tapahtuu pääosin MetropoliLab Oy:n toimesta.

Koulujen, päiväkotien ja vastaavien tilojen tarkastusten yhteydessä havaitut kiinteistön rakenteisiin liittyvät tarvittavat jatkotutkimukset ohjataan kiinteistön omistajalle. Kiinteistön omistajaa ohjataan teettämään tarvittavat jatkotutkimukset ja näytteenotot sertifioidulla ulkopuolisella asiantuntijalla. Ympäristöpalveluiden tarkastajat ja asumisterveysneuvoja voivat ottaa tarkastuksilla sisäilma-, materiaali- ja pintänäytteitä tarpeen mukaan esimerkiksi terveyshaitan selvittämistä tai projektia varten. Näytteitä voidaan ottaa sekä kemiallista että mikrobiologista tutkimusta varten.

Sosiaalihuollon kohteisiin tehtävien tarkastusten yhteydessä seurataan projektiluontoisesti tilojen lämpötiloja vuonna 2023. Projektin tarkoituksena on saada tietoa sekä energiakriisin että kesäaikaisten hellejaksojen mahdollisista vaikutuksista tilojen sisälämpötiloihin.

7 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

Häiriötilanteisiin varautumista ja viestintää kehitetään yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen valmiussuunnitelman mukaisesti.

8 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suhteessa tehtyyn valvontasuunnitelmaan, valtakunnalliseen ohjelmaan ja asetettuihin painopistealueisiin. Lisäksi arvioidaan valvonnan kattavuutta ja vaikuttavuutta. Arviointituloksia yhdessä laadunseurannan ja asiakkuuksien hallinnan tuloksien kanssa hyödynnetään tulevan toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tehty arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä ja toimitetaan sen jälkeen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle määräaikaan mennessä.

Terveydensuojelun ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

Toimintaluokka /-tyyppi	Valvottavien toimintojen lukumäärä (VATI:sta)	Valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 - 2024		Suunnitellut tarkastukset / vuosi					Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020 - 2024	Kohteiden riskinarvioinnissa huomioitua	Keskimääräinen tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö ja lakiperuste	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä / vuosi					Näytteenotossa huomioitavaa	
		Suositeltu tarkastustiheys / vuosi	Suositeltu tarkastus-määrä	*perustuu aikaisempien vuosien valvottavien toimintojen lukumäärään										2020	2021	2022	2023	2024		
				2020*	2021*	2022*	2023	2024												
EU-raportoitava vedenjakelualue, yli 1000 m ³ tai min. 5000 henkilöille	1	1,00	1	2	2	2	2	2	10	Kaksi vedenpuhdistuslaitosta, suuri vedenjakelumäärä		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, käytönvalvonta, vedenkäsittelylaitokset Vanhakaupunki ja Pitkäkoski, vedenkäsittely, ylä- ja alavesiäiliöt		359	359	359	356	356	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Talousveden toimittaminen, muu vedenjakelualue, 10 - 999 m ³ tai 50 - 5000		1,00	0						0											
Pieni vedenjakelualue, alle 10 m ³ tai alle 50 henkilöille		0,50	0						0											
Tukkulaitos, talousvettä toimittava		1,00	0						0											
Suuret, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet		0,50	0						0											
Pienet, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	0,30	0	0	0	1	0	0	1	Vain muutama ympärivuotinen vedenkäyttäjä		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus		0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai julkisen/kaupallinen toiminta)	5	0,5/0,3	0	0	2	1	2	1	6	Valmistetaan juomavettä merivedestä, vedenjakelu tapahtumissa				0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu	56	1,00	280	57	58	59	56	56	292		8	TsL: vedenlaatu, vedenkäsittelylaitteet, käyttötarkkailu, tilojen hygieniä, valvontatutkimusohjelma, tiedottaminen. TsL ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.		1100-1300	1200-1400	1200-1400	1400-1500	1400-1500	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Yleiset uimarannat, EU	12	1,00	60	12	12	12	12	12	60		4	TsL: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		60	60	69	70-90	70-90	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Pienet yleiset uimarannat	13	0,50	33	13	13	13	8	8	55		3	TsL: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		52	52	52	52	52	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset. Päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit, leikkitoiminta	1062	0,30	1593	322	448	365	319	319	1773		9	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Sosiaalihuollon palvelut: Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt, Vanhainkodit ja vastaavat, Muut sosiaalialan yksiköt	210	0,30	315	51	131	63	63	63	371		6	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. TsL ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset ja iltapäiväkerhot	49	0,25	74	10	16	14	32	12	85		4	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	445	0,25	556	147	229	148	111	111	747		3	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. työvälineiden hygieniä, siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.							
Yleiset saunat	20	0,50	50	28	31	29	10	10	108		4	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Majoitustoiminta - hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarit jne., Solarium, Liikuntatilat	793	0,20	793	162	198	162	159	159	839		6	TsL: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan : perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Tupakkalaisia tarkoitettujen tuotteiden vähittäis- ja tukkumyynti, TupL	693	0,50	1733	388	387	347	346	347	1815		2	Myynnin järjestelyt, markkinointi, omavalvonta sekä laiton kauppa.								
* Nikotiinikorvaus- holtovalmisteiden vähittäismyynti, LääkeL	370	0,00		130	130	180	180	180	800		1	Myynnin järjestelyt ja omavalvonta								
Yleiset uimarannat, EU	12	1	60	0	0	12	12	12	36		2	TupL: Tupakointikielto merkit, mahdollisen tupakointipaikan sijainti								
Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet				4	4	4	4	4	20		1									
Ravintoloiden tupakointitilat, TupL	71	0,30	107	26	26	21	21	21	115		3	TupL: omavalvonta, savun poiston toimivuus								
Terveydensuojelulaki yhteensä	2667		3754	804	1140	869	774	753	4340					1571	1671	1680	1878	1878		
Tupakka- ja lääkelaki yhteensä	1146		1899	548	547	564	563	564	2786					0	0	0	0	0		
YHTEENSÄ	3813		5653	1352	1687	1433	1337	1317	7132					1571	1671	1680	1878	1878		

Helsinki

Helsingin
tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnitteluelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	4
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	5
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät	6
3.1 Valvonnan painopistealueet	6
3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	6
3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät.....	7
3.3.1 Myyntipaikat.....	8
3.3.2 Tupakointitilat.....	9
3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa	9
3.3.4 Yleiset uimarannat.....	9
4. Tarkastusten määrittely ja sisältö	9
4.1 Tarkastuksen määrittely	9
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	10
5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	10

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on tupakkalain (549/2016) 84 §:n 1 momentin perusteella laadittu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden tupakkalain valvontasuunnitelma, joka on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarpeen vaatiessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalveluiden suorittamaa tupakkavalvontaa sisältäen suunnitelman mukaisen valvonnan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikoissa valvotaan myös nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain muutoksen on esitetty tulevan voimaan 1.1.2022. Toteutuessaan hallituksen esityksen mukaan tulevat suurimmat muutokset valvontaan olemaan yleisten uimarantojen tuleminen tupakointikieltojen piiriin sekä elinkeinonharjoittajien omavalvontavelvoitteen laajentuminen tuoteilmoitusten ja pakkausmerkintöjen tarkastamiseen. Lisäksi kunta voisi jatkossa antaa kiellon lisäksi myös määräyksiä ja kieltää toiminnan, jos kunnan antamaa määräystä ei ole noudatettu. Siten kunta voisi esimerkiksi antaa määräyksiä sellaiselle henkilölle, joka rikkoo asuntoyhteisölle annettua tupakkalain 79 §:n mukaista kieltä. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten määrä on lisääntynyt viimeisen vuoden aikana huomattavasti ja myös valvonnan tarve on kasvanut tupakointikieltojen lisääntyneiden rikkomisilmoitusten vuoksi.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita Helsingissä ovat tupakointitilat, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntipaikat, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, tupakan vastikkeiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikat sekä ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet. Tupakkalakiin esitettyjen muutosten myötä suunnitelmallisen valvonnan piirissä ovat vuodesta 2022 alkaen myös yleiset uimarannat.

1.1 Valvonnan suunnitteluvaihe

Tupakkalain 84 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Tupakkalain 84 §:n 2 momentin mukaan kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 83 §:ssä tarkoitettu valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelmassa 2020-2024 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) vuosille 2020-2024 laatiman valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman sekä Valviran kunnille 7.7.2021 lähettämän ohjauskirjeen.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Lain 8 § 1 momentin mukaan:

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa 395/1987. Lain 54 c § 1 momentin mukaan:

Kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2009 alkaen. 15.8.2016 voimaan tulleen uuden tupakkalain myötä nikotiininesteiden myynti sallittiin Suomessa. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista, ja niiden myynti on yhdistetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiin. Uusi tupakkalaki velvoittaa tukkumyyjiä tekemään toiminnastaan ilmoituksen. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin ja tukkumyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupahakemusten ja ilmoitusten käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin kohteet on rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Valvira ylläpitää valtakunnallista Turre-luparekisteriä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaa voi hakea Valviran internetsivuilta sähköisesti. Myös ilmoituksen tukkumyynnistä voi tehdä sähköisesti. Hakemus tai ilmoitus ohjautuu Turren myyntipaikan sijaintikunnan perusteella valvontayksikön käsittelylistalle. Kunnan valvontaviranomainen päivittää asian käsittelyyn ja lupakohteisiin liittyvää tietoa Turre-järjestelmään, josta lupien tiedot päivittyvät myös tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myyville tukku-liikkeille.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin kohteet on

myös rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakka- ja nikotiinivalvonnan pääpaino on tupakka- ja lääkelain asiantuntija- ja neuvontatehtävissä, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmistajien vähittäismyyntilupien käsittelyssä, tukkumyynti- ja nikotiininesteilmoitusten käsittelyssä, luparekisterien ylläpidossa sekä tupakka- ja nikotiinivalvonnan valituksissa, jotka koskevat esimerkiksi tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmistajien myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakkatuotteiden mainontaa ja myynninedistämistä sekä tupakointikieltojen tai -rajoitusten rikkomista.

Tupakka- ja lääkelain valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö, jossa on kaksi tiimiä (asumisterveys ja terveydensuojelu).

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2022 kaikkeen tupakka- ja lääkelain valvontaan 3,5 henkilötyövuotta (htv), josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on 1,7 henkilötyövuotta. Kokonaisresurssista 1,8 henkilötyövuotta kohdistuu asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn. Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan henkilöstöresurssin määrään ohjelmakauden aikana voivat vaikuttaa esimerkiksi lainsäädännön muutokset, joita on odotettavissa ohjelmakauden 2020-2024 aikana.

Ohjelmakaudella 2020-2024 valvontaa pyritään helpottamaan kehittämällä ja yksinkertaistamalla toimintatapoja sekä jatkamalla digitaalisten työvälineiden käytön kehittämistä valvonnan tukena. Tupakkalainalaisten tuotteiden ja nikotiinivalmistajien vähittäismyyntien suunnitelmallisessa valvonnassa on kehitetty etätarkastusmallia vuosien 2020 ja 2021 aikana. Kohdekohtaisen riskiarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella toimipaikoissa tehtäviä tarkastuksia voidaan korvata etätarkastuksella. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntien lupakäsittely siirrettiin Ahjo-asianohjausohjelmaan vuoden 2021 alussa.

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

3.1 Valvonnan painopistealueet

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on vuosille 2020-2024 laaditussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa jakanut valvonnan painopistealueet seuraavasti:

- Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa 2020-2024
- Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö 2020-2024
- Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta 2022-2024.

Painopistealueena 2020-2024 on yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Ympäristöpalveluilla on edustaja Helsingin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, Savuton Helsinki –verkostossa sekä Helsingin Pakka-toiminnassa.

Helsingissä laittoman kaupan ehkäisyä ja viranomaisten välistä yhteistyötä jatketaan painopistealueena ohjelmakauden 2020-2024 loppuun asti. COVID-19 kriisistä johtuen painopistealuetta ei saatu toteutettua ohjelmakauden alussa. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Yhteistarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi elintarvikevalvonnan, alkoholivalvonnan, työsuojeluvalvonnan, tullin tai poliisin kanssa. Huomiota kiinnitetään viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan.

3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Valvira on määritellyt suunnitelmalliset tarkastustiheydet tupakkalain perusteella tarkastettaville kohteille. Alla olevassa taulukossa on esitetty Valviran tarkastustiheys ja –aika valvontasuunnitelmassa esitetyille kohteille.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden ja nikotiinien tukkumyynti	0,5	2

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole määritellyt suunnitelmallista tarkastustiheyttä lääkelain perusteella tarkastettaville kohteille.

Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelman liitteenä olevassa yhteisessä taulukossa on esitetty eri tupakka- ja nikotiinivalvontakohteiden lukumäärät niiden kohteiden osalta, jotka ovat ympäristöpalveluiden tiedossa. Ohjelmakauden 2020-2024 aikana on tarkoitus saada kohdekohtaiseen rikiluokitukseen perustuva suunnitelma liitteenä olevan toimintotyyppikohtaiseen riskiluokitukseen perustuvan suunnitelman tilalle. Näin ollen suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynnin osalta riskinarvioinnilla voidaan vain lisätä tarkastustiheyttä. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin sekä omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat). Kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella on mahdollista korvata joka toinen tarkastus etätarkastuksella.

3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät

Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueita määriteltäessä on huomioitu Valviran määrittelemät painopistealueet sekä valvonnassa havaitut tarkastustarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piirissä on toimintoja tällä hetkellä 1141. Tupakkatuotteiden myyntiluvan haltijoita on 668, tupakkatuotteiden ja tupakointivälinei-

den tukkumyyjiä viisi, erillisiä tupakointitiloja 71 ja yleisiä uimarantoja 12. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on 370. Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkoja on arvioitu olevan 20. Tupakkalain muutosten voidaan katsoa Helsingissä olleen tehokkaita, koska suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien vähittäismyyntipaikkojen määrä on vähentynyt vuosi vuodelta (2018: 861 kpl, 2019: 800 kpl, 2020: 750 kpl, 2021: 668). COVID-19 kriisin seurauksena erityisesti tupakkatuotteita myyvien ravintoloiden määrä on vähentynyt Helsingissä. Vähittäismyyntipaikkojen ja niissä olevien vähittäismyyntipisteiden määrän vähentymisen voidaan olettaa edelleen jatkuvan.

Seuraavissa kappaleissa on eritelty vuosittain tehtävät tarkastukset toimintatyypeittäin. Suunniteltujen tarkastusten määrää voidaan päivittää tarvittaessa ohjelmakauden aikana, mikäli lainsäädännössä tai kohteiden määrässä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

3.3.1 Myyntipaikat

Vuosina 2020-2024 ympäristöpalveluissa keskitytään tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntipaikkojen tarkastuksiin ja myyntilupahakemusten käsittelyyn. Tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen ja savukkeiden sekä kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöihin. Tupakkalain muutosten myötä elinkeinonharjoittajien omavalvontavelvollisuus koskee jatkossa ikärajavaivonnan lisäksi myös tuotteista tehtyjä ilmoituksia ja tuotteiden pakkauksia. Uusien vaatimusten mukainen omavalvontasuunnitelma tulee olla päivitettyä kaikissa myyntipaikoissa vuoden 2022 loppuun mennessä.

Turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste on pitänyt olla savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksissa 20.5.2019 alkaen. Toisessa vaiheessa 20.5.2024 alkaen turvaominaisuusmerkintä on oltava kaikissa tupakkatuotteissa. Ennen edellä mainittua päivämäärää EU:ssa valmistetut tai EU:hun tuodut tuotteet, joissa ei ole turvaominaisuusmerkintää, voivat kuitenkin olla vapaassa liikkeessä 20. päivään toukokuuta 2026. Tämän jälkeen markkinoilla ei voi olla enää tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksessa ei ole turvaominaisuusmerkintää. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan tupakkatuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota uusiin pakollisiin merkintöihin. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Helsingissä suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat vähittäismyyntiluvallisten myyntipaikkojen lisäksi poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden ja tupakan vastikkeiden (esim. vesipiippukivet, yrtti-nuuska) myyntipaikat.

- Tarkastetaan 344 tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan 180 nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan kaksi tukkumyyntipaikkaa.

3.3.2 Tupakointitilat

Ravintoloiden tupakointitilojen tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan 21 tupakointitilaa.

3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Ohjelmakaudella 2020-2024 yleiset tilaisuudet eivät ole painopisteenä, mutta aiempina vuosina tarkastuksilla havaittujen puutteiden takia niihin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastuksia myös uudella ohjelmakaudella. Tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan neljä yleistä tilaisuutta.

3.3.4 Yleiset uimarannat

Yleiset uimarannat tullevat tupakointikieltojen piiriin 1.1.2022 alkaen. Tarkastukset pyritään tekemään terveysuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

- Tarkastetaan 12 yleistä uimarantaa.

4. Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä.

Tarkastus on joko suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus tai ennalta ilmoittamatta suoritettava tarkastus. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Ennalta ilmoitta-

maton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, tulee viranomaisen velvoittaa ne korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä, minkä jälkeen suoritetaan uusintatarkastus.

Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella toimipaikassa tehtävä tarkastus voidaan korvata etätarkastuksella, joka perustuu elinkeinonharjoittajan lähettämiin dokumentteihin.

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- tai lääkelain mukaiseksi. Uusintatarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin ja tietojärjestelmän sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille mahdollisille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Tarkastuksilla käytetään VATI-lomakkeita.

5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa ei suoriteta suunnitelmallista tupakkavalvontaan liittyvää näytteenottoa. Erityisissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluonteinen, lyhyt ilmanäyte imemällä pumpulla ilmaa näytekeräimen läpi. Valvonta tukeutuu Metropolilab Oy:n palveluihin, joka on Eviran hyväksymä laboratorio.

6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020-2024 yhteisen osion kapaleessa valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Helsingin suunnitelma
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin
valvonnasta sekä kunnan järjestämistä
eläinlääkäripalveluista
2020–2024

päivitys vuodelle 2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat	3
1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat	3
2 Voimavarat	4
2.1 Resurssitarpeen kartoitus	4
2.2 Henkilöressurit, vastualueet ja työnjako	4
2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	5
2.4 Yksityinen palveluntarjonta	6
3 Tietojärjestelmät	7
4 Yhteistyö ja viestintä	8
4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa	8
4.2 Viestintä.....	9
5 Maksut	9
6 Valvonnan toimeenpano	10
6.1 Eläinten terveyden valvonta	10
6.1.1 Eläintautivalmius.....	10
6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset.....	11
6.1.3 Zoonoosien valvonta.....	11
6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat	12
6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	12
6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	13
6.1.7 Kyyhkyslakat.....	13
6.1.8 Muu tautiseuranta	13
6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen	13
6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	13
6.1.11 Eläinkuljetukset.....	14
6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta.....	14
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	17
6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	18
6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	19
6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet	22
7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	22
7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta.....	22
8 Laatu	23
8.1 Valitusten käsittely	23
9 Seuranta ja raportointi	23
9.1 Seuranta	23
9.2 Raportointi	23
10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2023	24

LIITE 1 Resurssitarpeen kartoitus 2023

Johdanto

1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan Ruokaviraston on laadittava osana elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa ja ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO), jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä, lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Valtakunnallisen ohjelman laatimisesta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoksen asetuksella eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat

Aluehallintoviraston (AVI) on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Valtakunnallinen ohjelma on otettava huomioon alueellisessa suunnitelmassa, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Helsingin kaupungin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2020-2024 ja aluehallinnon ohjeistus luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan riskiluokituksesta.

2 Voimavarat

2.1 Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020- 2024 mukainen resurssitarpeen kartoitus -lomake on suunnitelman liitteenä (liite 1).

2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon järjestämiseen arvioidaan kuluvan ympäristöpalveluiden henkilöresursseja vuonna 2023 yhteensä 4,4 henkilötyövuotta.

Resurssit jakautuvat seuraavasti:

- elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
- eläinlääkärit	4,1 htv
- avustava henkilöstö	0,2 htv

Helsingin ympäristöpalveluiden elintarviketurvallisuusyksikössä työskentelee seitsemän virkaeläinlääkärinä, joista neljäs valvontaeläinlääkäri virka on perustettu vuonna 2022.

Kaupungineläinlääkäri toimii elintarvikevalmistustiimin esihenkilönä. Kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkärinä huolehtivat pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvistä tehtävistä. Johtava valvontaeläinlääkäri toimii eläinsuojelutiimin esihenkilönä. Kolme valvontaeläinlääkärinä ja johtava valvontaeläinlääkäri huolehtivat pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamiseen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikki eläinlääkärit huolehtivat kuitenkin tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä. Eläinlääkäreiden tehtäväjako on viimeksi vahvistettu eläinlääkintähuoltolain 16 §:n mukaisesti ympäristöjohtajan päätöksellä § 2, 5.1.2022.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkärille osoitettujen eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet. Ympäristöpalvelut saa aluehallintovirastolta korvausta neljästä valvontaeläinlääkäri virasta. Tämän lisäksi muiden ympäristöpalveluiden eläinlääkäreiden eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät on laskutettu tuntiperusteisesti.

Helsingin alueella valvontatyö on suuren tarkastusmäärän lisäksi erittäin kuormittavaa asiakaskuntaan kasaantuneiden sosiaalisten ongelmien vuoksi. Valtaosa tarkastuksista tehdään kerrostalovaltaisilla asuinalueilla ihmisten yksityisasuntoihin, mikä lisää osaltaan valvontatyön riskejä. Suuri tarkastusmäärä tuo mukanaan myös runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisia toimenpiteitä vaativia tapauksia. Lisäksi Helsingissä tulee ilmi runsaasti epäilyjä eläinten laittomasta maahantuonnista, noin 40 kpl vuodessa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit tekevät tiivistä yhteistyötä poliisin ja tullin kanssa ja toimivat useita kertoja vuodessa Helsingin käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina eläinsuojelurikoksiin sekä eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Helsingiläiset lemmikit sekä hevoset matkustavat ahkerasti ja tämä näkyy korkeana virkaeläinlääkäreiden myöntämien vientitodistusten määränä. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit myöntävät vuosittain yhteensä noin 250 vientitodistusta. Koronapandemia ei enää vuonna 2022 vaikuttanut vientitodistusten tarpeeseen, vaan vientitodistuksia myönnettiin enemmän kuin koskaan aiemmin.

Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta on vuoden 2018 alusta lähtien vastannut kaupungin säätiö. Korkeasaaren eläinlääkäri ei säätiön palvelukseen siirryttyään ole hoitanut eläinten vientiin ja tuontiin liittyviä virkatehtäviä, vaan ne ovat siirtyneet ympäristöpalvelujen eläinlääkäreille. Vientitarkastusten määrä vuosittain on noin 20.

Ympäristöpalvelut ostaa eläinlääkintähuoltopalvelut kokonaisuudessaan yliopistolliselta eläinsairaalta 28.2.2005 solmitun sopimuksen mukaisesti. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee mahdollisesti voimaan vuonna 2024, ja sopimus on tarpeen päivittää.

2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Henkilökunnan pätevyys on varmistettu virkojen pätevyysvaatimuksissa ja osaamisen jatkuvassa kehittämisessä. Eläinlääkäreistä kaupungineläinlääkäriin ja hygieenikkoeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäritutkinto tai siihen sisältyvä elintarvikehygieenikkokuulustelu. Valvontaeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinto. Kielitaitovaatimuksena on ollut suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito. Käytännössä tehtävät edellyttävät myös hyvää englannin kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Vakituisesta henkilökunnasta kaupungineläinlääkäriillä ja toisella hygieenikkoeläinlääkäriillä on hygieenikkotutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin pätevyys. Toinen hygieenikkoeläinlääkäreistä on suorittanut lisäksi eläinlääketieteen tohtorin tutkinnon. Valvontaeläinlääkäreistä kaksi suorittaa eläinlääketieteen tohtorin tutkintoa ja yksi eurooppalaista eläinten hyvinvoinnin diplomaattitutkintoa. Johtava valvontaeläinlääkäri suorittaa tarttuvien eläintautien erikoiseläinlääkäriin tutkintoa.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä. Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjaolla vain eläinlääkäreille. Sairaus- ja muissa poissaoloissa eläinlääkärit toimivat toistensa sijaisina yksikön sisäisen työnjaon mukaisesti.

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella kouluttautumisella on keskeinen merkitys valvontasuunnitelman suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen kannalta. Koulutus on tarpeen mukaan joko ympäristöpalveluiden sisäistä koulutusta tai ulkopuolista koulutusta. Tavoitteena on tuntea ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä kullakin valvonnan osa-alueella ja kehittää sujuvaa suomen, ruotsin ja englannin kielen suullista ja kirjallista ilmaisua, ICT-taitoja sekä vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Kuvaus täydennyskoulutuksen järjestämisestä sekä ammatillisen osaamisen kehittämisestä ympäristöpalveluissa löytyy Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisestä osiosta.

Erityisesti eläinsuojeluvalvontaa tekevien työntekijöiden osaamista haastavissa valvontatilanteissa vahvistetaan erilaisin työsuojelukoulutuksin. Poliisin kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja järjestetään turvallisuuskoulutusta.

Vaikeita eläinsuojelutapauksia käydään tarvittaessa läpi eläinsuojeluvalvontaa tekevien virkaeläinlääkäreiden, esimiehen sekä lakimiesten kanssa. Eläinsuojeluvalvontaa tekevät eläinlääkärit osallistuvat säännölliseen työnohjaukseen, jotta eläinsuojelutarkastuksista aiheutuva henkinen kuorma ei kasvaisi liian suureksi. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on suorittanut Hetipurku -koulutuksen, jotta työssä tapahtuneet uhkaavat tilanteet osataan käydä läpi tuoreeltaan.

Esihenkilö arvioi vuosittaisissa tuloskeskusteluissa jokaisen työntekijän kanssa koulustarvetta. Eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ammattialaansa liittyvään koulutukseen ja kahdeksan päivän koulutusvelvoite täyttyy vuosittain. Vuosina 2020- 2024 täydennyskoulutusta pyritään valvontaeläinlääkäreiden osalta kohdentamaan kunkin eläinlääkärin vastuualueisiin sopivammaksi.

2.4 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityiset eläinlääkäriasemat huolehtivat valtaosasta helsinkiläisten lemmikkieläinten eläinlääkäripalveluista päivystysaikaan lukuun ottamatta. Helsingissä on yhteensä yli 40 yksityistä eläinlääkäriä tai eläinlääkäriasemaa, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan aluehallintoviraston yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien rekisteriin. Osa eläinlääkäriasemista palvelee myös viikonloppuisin ja näistä yhdellä asemalla on ympärivuorokautinen päivystys. Päiväaikainen eläinlääkäripalveluiden tarjonta kattaa eläinlääkintähuoltolain mukaisen velvoitteen hyvin.

Yksityisten eläinlääkäriasemien tarjoama ympärivuorokautinen päivystyspalvelu ei ole riittävää koko Helsingin tarpeeseen eläinlääkintähuoltolain tarkoittamassa laajuudessa. Hevosten ja tuotantoeläinten osalta yksityistä päivystyspalvelua ei ole lainkaan tarjolla Helsingissä.

3 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteet ja -tiedot on aiemmin tallennettu ympäristöpalveluissa käytössä olevaan Tarkastaja by Digi-tietojärjestelmään. Rekisteri on tarkoitettu viranomaiskäyttöön, mutta tiedot ovat julkisia, ellei tietoa ole erikseen säädetty salassa pidettäväksi. Tietosuojaseloste on nähtävissä osoitteessa [https://www.hel.fi/rekisteriseloste.Tarkastaja-järjestelmää](https://www.hel.fi/rekisteriseloste.Tarkastaja-jarjestelmää) ei enää kehitetä, mutta eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tiedot tallennetaan sinne edelleen valtakunnallisen korvaavan eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmän puuttuessa. Ruokavirastossa osana ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishanketta valmistellaan ELSU-järjestelmää valtakunnalliseksi eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmäksi. ELSU-järjestelmän ensimmäinen versio on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2023. ELSU-järjestelmä toimii eläinterveysjärjestelmä ELTE:n yhteydessä. Johtava valvontaeläinlääkäri toimi vuosina 2021-2022 ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishankkeen ohjausryhmässä kunnallisen eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan edustajana.

EU:n tietosuojasetuksen voimaantulon myötä eläinsuojeluvalvonnan kirjausohjeita ja tietojen säilyttämistä on arvioitu ja ohjeita täsmennetty vastaamaan tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Eläinsuojelupäätökset ja –tarkastuspöytäkirjat ja eläintautivalvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään myös paperiversioina arkistointilain (831/94) vaatimusten mukaisesti. Kaupunkiympäristön toimialan arkistoista löytyy kaikki Helsingissä tehdyt eläinsuojelupäätökset vuodesta 1984 lähtien.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät aktiivisesti TRACES-järjestelmää. Uusi TRACES NT -järjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2021 lopussa ja järjestelmän käyttöä laajennettiin 2022. Eläintenpitokieltorekisteriä käytetään aktiivisesti valvonnan tukena ja haaskarekisteriä tarvittaessa. Valvonnan viranomaisextranetiä (Pikantti-ekstranet) ja eläinrekistereitä käytetään tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkäreillä on käytössään myös kuntarekisteri Facta eläinten omistajien täsmällisten osoitetietojen selvittämistä varten.

Mahdollisuutta eläinten vientitarkastusten sähköiseen ajanvaraukseen selvitetään kaupunkiympäristön toimialalla ja asia on Digi-hankkeen valmistelussa loppuvuonna 2022.

Tietoliikennejärjestelmien ja rekisterien käyttöön liittyvissä ongelmissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä palvelutarjoajaan. ICT-tukea ja -koulutusta on saatavissa myös toimialan ICT-tueltä.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään lähes päivittäin Viikin löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa pääkaupunkiseudun löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelluisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille. Löytöeläintoiminnan järjestäminen kilpailutettiin vuonna 2020 ja uusi toimija HESY ry aloitti 1.10.2020.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai -rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi tekee myös eläinsuojeluilmoituksia aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista sekä tapauksista, joissa heille on tehty rikosilmoitus eläimeen kohdistuvasta pahoinpitelystä. Helsingin poliisilaitoksen eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä, joilla eläinsuojeluvalvontaa ja eläinten laittoman tuonnin valvontaa saadaan tehostettua.

Poliisi antaa ympäristöpalveluiden eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa. Poliisin virka-apu muuttui maksulliseksi vuoden 2020 aikana. Virkaeläinlääkärit antavat virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttäessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa on myös vilkasta. Lastensuojelun, ikääntyneiden hoidon, kotisairaanhoidon sekä muiden sosiaalipalveluita tarjoavien tahojen kanssa voidaan tehdä yhteiskäyntejä sekä tarvittaessa ilmoittaa puolin ja toisin havaituista epäkohdista.

Etelä-Suomen aluehallintovirastoon lähetetään eläinsuojelutarkastuspöytäkirjojen kopiot ja yhteenvedot tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista kuukausittain sekä taustatiedot ja tarkastuspöytäkirjat laittomasti maahantuotuja eläimiä koskien. Aluehallintovirasto tekee eläintaulain (76/2021) mukaisesti päätöksen laittomasti EU:n alueelta maahantuodun eläimen mahdollisesta lopettamisesta tai palauttamisesta lähtömaahan. Virkaeläinlääkärit avustavat aluehallintoviraston pyynnöstä päätöksen toimeenpanossa. Eläinten vientitarkastuksiin sekä laittomasti maahantuotujen eläinten tarkastuksiin liittyvät laskutuspyynnöt toimitetaan aluehallintovirastoon kahden viikon kuluessa tehdystä tarkastuksesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Muiden kuntien ja kaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa hoidetaan yhteistyössä pitkittyneitä eläinsuojelu- ja / tai eläintautiepäily- tapauksia, joissa asiakas on muuttanut kunnasta toiseen ennen kuin asiaa on ehditty käsitellä loppuun. Tyypillisesti yhteistyö toteutetaan siten, että uusintatarkastus tehdään toisessa kunnassa. Lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä on kehitetty yhdessä muiden kuntien kanssa. Yhteistyötä muiden Uudenmaan ja kuutoskaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa pyritään kehittämään edelleen vuosittaisten tapaamisten muodossa.

Tullin kanssa yhteistyötä tehdään epäiltäessä eläinten laitonta maahantuontia ja annetaan tarvittaessa virka-apua arvioitaessa eläinten kuljetusolosuhteita sekä kuntoa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ovat tarvittaessa mukana aluehallintoviraston koordinoimissa eläinten tuonnin tehovalvonnoissa muun muassa Helsingin satamissa. Vuonna 2021 astui voimaan EU:n uusi eläinterveys säännöstö ja uusi kansallinen eläintautilaki. Uuden eläintautilain myötä tulli sai lisää toimivaltaa rajan ylittävien eläinten tarkastamiseen, mikä selkeyttää toimintaa eläinten laittoman tuonnin valvonnassa.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) kautta vastaanotetaan eläinsuojeluilmoituksia ja tehdään yhteistyötä SEY:n antamaan eläinsuojeluneuvontaan liittyen.

4.2 Viestintä

Viestinnässä noudatetaan Helsingin kaupungin viestintäohjetta ja yleisiä viestinnän toimintalinjoja. Ajankohtaisista ympäristöterveydenhuollon asioista lähetään tiedotteita viestimille ja tiedottajille.

Kaupungin internet-sivuilla on toimijoille ja kuntalaisille suunnattua opastusta, ohjeistusta ja lomakkeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Lisäksi toimijoille on erilaisia esitteitä ja ohjeita, jotka ovat saatavilla ympäristöpalveluiden neuvonnassa.

Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

5 Maksut

Yliopistollinen eläinsairaala perii suoraan eläinten omistajilta eläinten hoidosta aiheutuneet kustannukset oman hinnastonsa mukaisesti. Aluehallintovirasto laskuttaa vientitodistuksista asiakkaita valvontaeläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella.

6 Valvonnan toimeenpano

6.1 Eläinten terveyden valvonta

6.1.1 Eläintautivalmius

Vastustettavien eläintautien uhkaan, leviämisen ennaltaehkäisyyn tai rajoittamiseen liittyen selvitetään erilaisten tuotantoeläinten pitopaikkoja kartoituksilla, otetaan näytteitä sekä määrätään tarvittaessa eläimen pitopaikalle rajoittavia määräyksiä taudin leviämisen estämiseksi. Joissakin tapauksissa myönnetään myös tapauskohtaisia poikkeuksia eläintautiuhkan vuoksi voimassa oleviin rajoittaviin määräyksiin (esim. lintujen ulkonapitokiellon myönnytykset). Varautumista korkeapatogeenisen lintuinfluenssaan tehostettiin yhdessä Pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan ja Korkeasaaren eläintarhan kanssa vuonna 2021, jolloin tautia esiintyi Helsingissä ensimmäistä kertaa. Tautitapauksia esiintyi luonnonvaraisissa linnuissa kaikkialla kaupungissa, mutta ei toistaiseksi siipikarjanpitopaikoissa. Lintuinfluenssaa on esiintynyt luonnonvaraisissa linnuissa Helsingissä myös vuonna 2022 ja tiivistä yhteistyötä varautumisessa pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan ja Korkeasaaren eläintarhan kanssa on jatkettu.

Myös afrikkalaisen sikaruton saapumiseen varaudutaan. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan viime vuosien aikana. Suureen siantuottajamaahan Saksaan tauti levisi syyskuussa 2020 ja sitä on esiintynyt siellä myös vuonna 2022. Virossa ja Venäjällä on todettu afrikkalaista sikaruttoa jo aiemmin. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Eläintautien vastustamista hoidetaan yhteistyössä yksityisten eläinlääkärien, läänineläinlääkärien ja Ruokaviraston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan epidemiologisen toiminnan kanssa (zoonoosit).

Äkillisessä tautipurkauksessa ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ryhtyvät aluehallintoviraston ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin (rajoittavat määräykset, näytteenotto). Yliopistollinen eläinsairaala huolehtii peruseläinlääkäripalvelujen järjestämisestä myös poikkeustilassa. Tällä hetkellä johtava valvontaeläinlääkäri toimii valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä VIRVE-puhelimet, joilla yhteydenpito muihin viranomaisiin sujuu äkillisessä kiireellisissä toimia vaativassa tautitilanteessa.

Toiminta erityistilanteissa ja varautuminen erityistilanteisiin perustuvat Helsingin kaupungin valmiusohjeeseen ja ympäristöpalveluiden valmiusohjeeseen. Ympäristöpalveluiden valmiusohje sisältää suunnitelmat erikseen biologisten ja kemiallisten tekijöiden sekä luonnononnettomuuksien aiheuttamiin tilanteisiin. Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on myös kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun eläintautivalmiusharjoitukseen.

6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Eläintautiepäilyissä Yliopistollinen eläinsairaala tai yksityiset eläinlääkärit ovat yhteydessä ympäristöpalveluiden eläinlääkäreihin, jotka ryhtyvät tarvittaessa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset) aluehallintoviraston ohjauksessa. Näytteenotossa käytetään tarvittaessa apuna Yliopistollisen eläinsairaalan henkilökuntaa ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki yksikön eläinlääkärit.

Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit toimivat ainoastaan virka-aikana. Virka-ajan ulkopuolella yliopistollinen eläinsairaala ilmoittaa eläintautiepäilyistä päivystävälle läänineläinlääkärille. Myös kaupungineläinlääkäriin ja valmiuseläinlääkäriin toimivan valvontaeläinlääkäriin yhteystiedot ovat eläinsairaalan, poliisin ja pelastuslaitoksen tiedossa osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

6.1.3 Zoonoosien valvonta

Zoonoosiepäilyistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021) mukaisesti. Välittömästi muille terveystieteellisille ilmoitettavista zoonooseista ilmoitetaan virka-aikana Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan viimeistään seuraavana arkipäivänä. Toimenpiteissä ja näytteenotossa noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä.

Tavallisimmin zoonoosiepäilyn Helsingissä aiheuttaa tapaus, jossa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Kun ympäristöpalveluiden tietoon tulee purematapaus, jossa ihmistä puree eläimellä epäillä olevan raivotautia tai eläimen rokotustilanne on epäselvä, lähdetään ensisijaisesti tarkastamaan eläimen rokotustiedot viivytyksettä eläimen omistajalta ja tehdään eläimen kliininen tarkastus. Jos kyse on kliinisestä rabiesepäilystä, eläin lopetetaan läänineläinlääkäriin päätöksellä ja lähetetään tutkittavaksi Ruokavirastoon. Vuosittain on selvittävänä vain muutama zoonoosiepäily. Menettelyitä arvioidaan aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa jatkuvasti, sillä Ruokaviraston näytteenotossa Venäjältä tuoduista katukoirista vain puolella oli raivotautivasta-aineita, vaikka ne kaikki oli asiakirjojen mukaan rokotettu asianmukaisesti. Kunnossa olevien rokotustietojen perusteella ei siis voida luotettavasti sulkea pois raivotaudin mahdollisuutta.

Ukrainan sodan vuoksi Ukrainasta omistajan mukana pakenevien lemmikkien maahantuontivaatimukseen on tehty helpotuksia. Ukrainasta omistajansa mukana matkustavat kissat ja koirat tarkastetaan tullissa tai eläinlääkäriin vastaanotolla Suomessa ja niiltä otetaan verinäyte rabiesvasta-aineiden määrittämistä varten.

Mikäli lemmikkien tunnistusmerkinnässä, rokotuksissa tai loislääkityksissä on puutteita, ne on hoidettu kuntoon eläinlääkärinvastaanotolla. Helsingin kaupungin valvontaeläinlääkärit ja yliopistollinen eläinsairaala ovat tehneet toimenpiteet maksutta, samoin suuri osa yksityisistä eläinlääkäriasemista. Ruokavirasto on tarvittaessa osallistunut kustannuksiin. Ukrainassa esiintyy runsaasti rabiasta ja ihmisille hengenvaarallista *Echinococcus multilocularis* -loista, ja lemmikkien maahantuontivaatimusten helpottaminen on lisännyt tautien leviämisen riskiä Suomessa.

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa on lintuinfluenssan varalta suppea valmiusvarasto, jossa on näytteenottotarvikkeita ja henkilösuojaimia.

Epidemiologinen toiminta toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautilastot.

6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat

Helsingissä valvotaan kolmen tuotantoeläintilan terveysohjelmien toteutumista eläintautilainsäädännön mukaisesti. Helsingissä on yksi lypsykarjatila (Viikin opetus- ja tutkimustila) sekä kaksi pienempää, Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa eläintilaa, Haltialan ja Fallkullan kotieläintilat.

Vapaaehtoista maedi-visna -valvontaa suoritetaan Haltialan lammaskarjalla ja vuohitilalla. Terveysluokkaan 1 kuuluvilla lammastiloilla (Haltiala) maedi-visna -näytteenotto- ja tarkastustiheys on kolmen vuoden välein. Valvontaeläinlääkärin apuna verinäytteenotossa on ollut yliopistollisen eläinsairaalan eläinlääkäri ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Tilakäyntien tiheyttä ja käyntien toteutumista seurataan vuositasolla.

Helsingin alueella on siipikarjaa kahdella kotieläintilalla. Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on lisäksi tiedossa kymmenkunta pienimuotoista kanojen pitopaikkaa ja useita kesäkanojen pitopaikkoja. Kanamunia ei kuitenkaan toimiteta myyntiin, joten pitopaikat eivät kuulu salmonellavalvontaan. Helsingin alueella ei ole nautojen kotiteurastustoimintaa.

Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä terveysvalvontaohjelmien toteuttamisessa ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin läänineläinlääkärien ohjeiden mukaisesti.

6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kahdella kolmesta helsinkiläisestä nautatilasta on terveydenhuoltosopimus. Yksi tiloista on pienimuotoinen kotieläintila, joka ei toiminnan laadun vuoksi tarvitse terveydenhuoltosopimusta. Kaupungineläinlääkärin kanssa solmittuja terveydenhuoltosopimuksia ei ole yhtään. Helsingissä ei ole yhtään päätoimista siipikarjatilaa eikä sikalaa.

6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Helsingin alueella ei sijaitse tällä hetkellä yhtään rekisteröityä vesiviljelylaitosta.

6.1.7 Kyyhkyslakat

Helsingin alueella toimii kaksi kyyhkyslakkaa. Kyyhkyseläimet eivät kuitenkaan käy kilpailuissa tai näyttelyissä, joten niillä ei ole rokotusvelvollisuutta newcastlentautia vastaan.

6.1.8 Muu tautiseuranta

Eläintautivalvonta Helsingissä sisältää myös eläintapahtumissa vierailevien, muualta tulevien eläinten tautivapauden tarkistamisen aluehallintoviraston määräämässä laajuudessa.

Ruokaviraston ylläpitämän pitopaikkarekisterin mukaan eri puolilla Helsinkiä on 44 mehiläispesää. 29 tarhaajaa on tehnyt alkutuotantoilmoituksen. Mehiläistarhojen tautikartoituksia tehdään tarkastamalla ja näytteenotoin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston määräyksestä sekä lainsäädännön sitä erikseen edellyttäessä.

6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Helsingissä ei ole eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä valvontakohteita.

6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonta on osa eläintautien ennaltaehkäisyä sekä mahdollisten epidemioiden rajoittamista. Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirastot vastaavat alueillaan valvonnan ohjaus- ja koordinoitavista. Eläinperäisten sivutuotteiden asianmukaista erottamista, keräämistä, luokittelua sekä lähettämistä joko käsiteltäviksi tai tuhottaviksi valvotaan elintarvikehuoneistoissa osana elintarvikelain mukaista valvontaa. Lisäksi ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat kolmea Helsingissä sijaitsevaa sivutuotteiden välivarastointiin tarkoitettua laitosta sekä joitakin tutkimuslaitoksia, jotka tuovat maahan sivutuotteita tutkimustarkoituksiin.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaan kuuluu myös haaskailmoitusten vastaanottaminen ja käsittely sekä helsinkiläisillä eläintiloilla ja talleilla itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten asianmukaisen hävittämisen valvonta. Haaskailmoituksia ei käytännössä ole tullut. Helsingin muutamat eläintilat huolehtivat sivutuotteidensa hävittämisestä lainsäädännön vaatimalla tavalla eikä sivutuotteita haudata. Lemmikkieläinten hautaamista varten on osoitettu oma hautausmaa. Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä sivutuotteiden

hävittämisessä, ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.1.11 Eläinkuljetukset

Ruokavirasto tai aluehallintovirasto voivat tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriin tarkastamaan eläinkuljetuksia. Muutoinkin kunnaneläinlääkärillä on, epäillessään eläimiä kuljetettavan lainvastaisesti, oikeus tehdä tarkastus ja tarkastaa kuljetettavat eläimet, kuljetuskalusto ja vaadittavat asiakirjat.

6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta

Vientiin ja tuontiin liittyen annetaan paljon ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjeistusta eläintautilainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi suoritetaan erilaisia tarkastuksia sekä myönnetään terveystodistuksia eläinten vientiä varten.

Hevosten sisämarkkinavientiin liittyviä tarkastuksia tehdään vuosittain 20–30 kappaletta. Suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksittäisiin hevosiin, mutta suurten hevostapahtumien yhteydessä yhdellä tarkastuksella tarkastetaan hevosia ja laaditaan todistuksia 10–100 kappaletta. Suurimpia vuosittaisia hevosten vientiin liittyviä tapahtumia Helsingissä ovat Helsinki International Horse Show ja Apassionata. Lisäksi Sirkus Finlandialle laaditaan vuosittain 5–20 todistusta. Käytännössä suurimpiin hevostapahtumiin liittyvät vientitarkastukset vievät kokonaisen työpäivän. Myös helsinkiläiset lemmikkieläimet matkustavat ulkomaille runsaasti. Lemmikkieläinten kolmansiin maihin vientiä varten vaadittavia todistuksia kirjoitetaan vuosittain 150–200 kappaletta.

Helsingissä toimii muutamia lemmikkilintujen kaupalliseksi maahantuojaksi rekisteröityneitä toimijoita. Maahantuoja on itse velvollinen tarkastamaan jokaisen tuontierän. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit suorittavat maahantuontierille pistokokein tarkastuksia. Tuontitarkastukset kohdistetaan isoihin, useiden satojen lintujen kaupallisiin maahantuonteihin.

Elintarvikehuoneistoihin maahantuotujen elävien rapujen osalta ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat tuontiluvassa määrättyjen ehtojen toteutumista. Rapujen maahantuontiin on vuosittain myönnetty Ruokavirastosta tuontilupa muutamalle kala-alan laitokselle.

Tarkastus- ja todistusmäärät nousivat vuonna 2022 kororajoitusten päätyttyä, mutta eläinten viennit Venäjälle vähenivät. Tarkastus- ja todistusmäärien kehitystä vuonna 2023 on vaikea arvioida nykyisen maailmantilanteen vuoksi.

Helsingissä käy ilmi vuosittain useita tapauksia, joissa koira, kissa tai hevonen on tuotu Suomeen vastoin maahantuontilainsäädännön vaatimuksia. Suurin osa tapauksista liittyy Virosta ja muista Baltian maista ilman asianmukaista lemmikkieläinpassia, tunnistusmerkintää tai rabiesrokotusta tuotuihin koiriin. Tapaukset tulevat ympäristöpalveluiden tietoon pääsääntöisesti yksityisten eläinlääkäriasemien eläinlääkäreiden ilmoituksina, mutta myös eläimen uuden

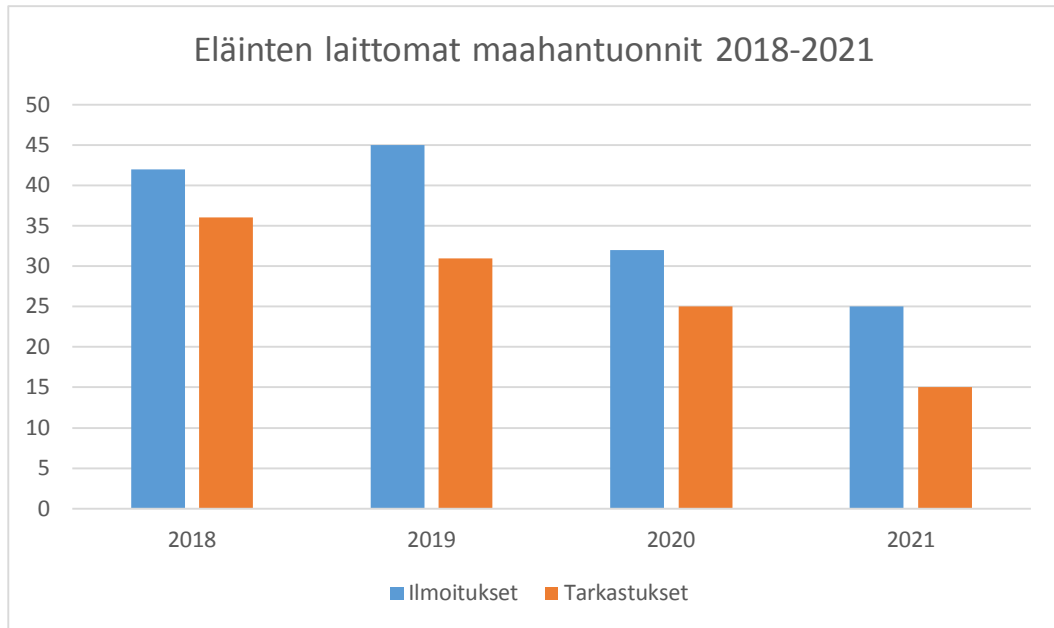
omistajan ilmoituksena oston jälkeen heränneestä epäilystä, ettei eläimen maahantuonut henkilö ole noudattanut vaatimuksia. Ympäristöpalveluissa harkitaan ilmoituksen jälkeen, onko perustetta tarkastaa eläin ja sen asiakirjat. Tarkastuksia tehdään vuosittain noin 15–25 kpl (Kuva 1).

Tarkastusten perusteella eläimet voidaan määrätä eristykseen tuontiehtojen täydentämisen ajaksi, palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi. Lähes kaikki tarkastukset johtavat hallintopäätökseen. EU:n sisäiset eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät hallintopäätökset tekee aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahan tulleiden eläinten osalta päätökset tekee Ruokavirasto. Päätökset toimitetaan tiedoksi ympäristöpalveluihin. Mikäli eläimelle on päätöksessä edellytetty toimenpiteitä, kuten raivotautirokotus tai ekinokokkoosihäätö, todennetaan päätöksen noudattaminen tarkastuksella ympäristöpalveluissa. Tapauksiin voi liittyä yhteistyötä terveydenhuollon viranomaisten kanssa, jos on epäilty eläimen kantavan ihmiseen tarttuvaa tautia eli zoonoosia. Vuonna 2021 voimaan tulleen uuden eläintautilain myötä tulli on saanut toimivaltaa eläinten laittoman tuonnin valvonnassa, mikä voi hillitä valvontaeläinlääkärin tekemien tarkastusten määrän nousua.

Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä.

	Elävät eläimet	Sukusolut	Sivutuotteet	Valvonnasta/tarkastuksista vastaava eläinlääkäri (virkanimike)
Viejäksi rekisteröityneitä toimijoita	Vesiviljelylaitokset 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Tuojaksi rekisteröityneitä toimijoita	Koirat ja kissat 11 Koristekalat 2 Siat 2 Muut linnut 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Kanavoituja eriä vastaanottavia laitoksia	0	0	0	
Laittoman tuonnin tarkastuksia/vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien tarkastusmääriin)	15–25	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Vientitodistusten lkm./vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien myönnettyjen todistusten määriin)	180–250	0	0	Valvontaeläinlääkäri

Kuva 1. Eläintautien vastustamiseen liittyvien ilmoitusten ja tarkastusten määrät 2018–2021.

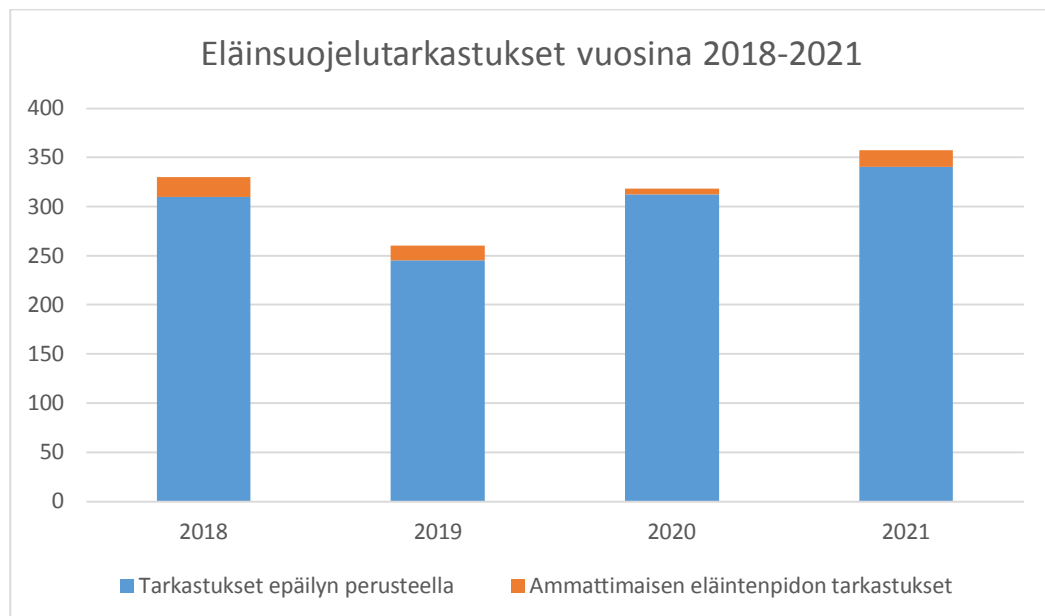
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Helsingissä eläinten hyvinvointia valvovat eläinsuojelulain (247/1996) nojalla valvontaeläinlääkärit sekä poliisi. Valvonnan tarkoituksena on neuvonnan, opastamisen ja tarkastusten avulla parantaa helsinkiläisten eläinten hyvinvointia ja edistää niiden hyvää kohtelua.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta koostuu epäilyyn perustuvista tarkastuksista sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteiden suunnitelmallisista vuosittaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo eläinten kuljetusta kunnan alueella eläinten kuljetuksesta annetun lain ja asetuksen perusteella ja tekee tarkastuksen, jos on aihetta epäillä eläinsuojelusäädösten rikkomuksia. Tarvittaessa myös ammattimaisen eläintenpidon kohteisiin tehdään tarkastuksia epäillyn eläinsuojeluongelman perusteella.

Mikäli täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä havaitaan EU-tukia saavien eläintilojen perustarkastuksissa, ilmoitetaan siitä viipymättä aluehallintovirastoon. Helsingissä tämä tarkoittaa käytännössä yhtä maidontuotantotilaa.

Kuvassa 2 on esitetty eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2018–2021.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2018–2021.

6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Suurin osa eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuksista tehdään ilmoitusten perusteella yksityisten ihmisten koteihin. Ilmoituksia eläinten huonosta hoidosta tai kohtelusta vastaanotetaan yksityisiltä ihmisiltä, taloyhtiöiden isännöitsijöiltä, poliisilta, sosiaaliviranomaisilta ja eläinsuojeluyhdistysten vapaaehtoisvalvojilta.

Ihmisiin tai muihin eläimiin aggressiivisesti suhtautuviin koiriin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä sovitun käytännön mukaisesti ilmoitukset aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista ohjataan suoraan Helsingin poliisille. Poliisi pyytää eläinlääkäreitä kuitenkin usein suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen koiran pitopaikassa.

Eläinsuojelulain mukaan viranomaisella on velvollisuus tarkastaa asia, jos eläinsuojelullista epäkohtaa epäillään, mutta lievemmissä tapauksissa mahdollisia epäkohtia on pyritty korjaamaan puhelinneuvonnan avulla. Eläinsuojelutapausten vireille oton kriteereitä on kehitetty ja käytössä on kiireellisyysluokitus, jonka mukaan tarkastukset tehdään kiireellisimmissä tapauksissa viimeistään seuraavana arkipäivänä ja muissa tapauksissa kahden tai neljän viikon sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta.

Suurin osa saapuneista valituksista pystytään hoitamaan tarkastuksin. Työsuojelullisista syistä yksityisasuntoihin ei tehdä eläinsuojelutarkastuksia yksin. Hankalien kohteiden tarkastukset hoidetaan tarvittaessa kahden eläinlääkäriin yhteistarkastuksena tai poliisin kanssa, ja muilla tarkastuksilla on eläinlääkäriin mukana tutkimusavustaja.

Ilmoitusten perusteella tehdään noin 300–350 yksityisen eläintenpidon tarkastusta vuodessa (Kuva 2). Yhden valvontaeläinlääkäriin lisäresurssin myötä tarkastusmääriä pystytään jonkin verran nostamaan.

6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallisen eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohteita Helsingissä ovat sirkukset, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä ammattimaiset tai muuten laajamittaisen toiminnan harjoittajat. Luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi on eläinsuojeluasetuksessa määritelty seura- ja harraste-eläinten säännöllinen kaupanpitäminen, suuren koira- tai kissakennelin pitäminen, koirien tai kissojen hoitolatoiminta, ravi- ja ratsuhevosten hoitaminen, kouluttaminen ja käsittely (vähintään kuusi täysikasvuista eläintä) sekä muu vastaava toiminta. Uusia suunnitelmallisesti valvottuja kohteita ovat eläinten ammattimaista välitystä harjoittavat toimijat, esimerkiksi koiria ulkomailta Suomeen välittävät yhdistykset. Näitä toimijoita on rekisteröitynyt Helsingin alueelle arviolta kymmenkunta (Taulukko 1). Talleilla hevoseläinten mukana kulkevien asiakirjojen valvontaa pyritään tehostamaan.

Lisäksi eläinten hyvinvointia valvotaan erilaisissa eläintapahtumissa kuten Apassionata, Eläinystävänä-tapahtuma sekä sirkuksissa, eläinkilpailuissa ja -näyttelyissä. Näitä tapahtumia on Helsingissä vuosittain 10–20. Vuosien 2018–2021 aikana suunnitelmallisia eläintenpidon tarkastuksia on tehty noin 15–30 kpl vuodessa (Taulukko 2). Vuosien 2020–2024 aikana suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti ja tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella (Taulukko 3). Tallit ja eläinkaupat tarkastetaan 1–3 vuoden välein kohteen toiminnasta riippuen. Lisäksi tarkastuksia pyritään tehostamaan ja kohdentamaan aiempaa projektiluontoisemmin.

Läänineläinlääkäri vastaa eläinsuojelulain mukaisesta valvonnasta eläintarhoissa (Korkeasaaren eläintarha, Tropicario, Sealife).

Taulukko 2

Ammattimaisen tai muuten laajamittaisen eläintenpidon valvontakohteet Helsingissä vuonna 2022. Tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella. Riskiluokitus on esitetty taulukossa 3.

	Kohteiden lukumäärä	Arvioitu tarkastusten lukumäärä (kpl/v)
Eläinkaupat	10	4
Eläinhoitolat	8	4
Hevostallit	17	8
Kennelit ja kasvattajat	4	2
Yhteensä	39	19

Taulukko 3

Riskiluokitus ilmoituksenvaraisen eläintenpidon kohteille. Kokonaisarvosana annetaan yleisimmän arvosanan mukaan, ellei erityistä syytä tiheimmälle tarkastusvälille ilmene.

	hyvä	kohtalainen	huono
Olosuhteet			
Eläinten pitopaikan kunto	Pitopaikan rakenteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, hyvin puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat eläimille sopivia ja kunnossapidosta huolehditaan.	Pitopaikan rakenteet ovat kuluneita, mutta vielä eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, kohtalaisesti puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat hyväksyttävissä ja ne korjataan tarvittaessa.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten pitopaikan puhtaus	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan päivittäin ja tarvittaessa useammin, eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan ja eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Pitopaikan soveltuvuus siellä pidettävälle lajille	Eläimillä on hyvin tilaa. Eläinten käytettävissä on lajille sopivat makuupaikka ja virikkeet. /Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana, aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Ulkotarhassa on riittävä säänsuoja./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva vesiallas./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva muu tarvittava oleskelupaikka.	Eläimillä on riittävästi tilaa. Eläinten käytettävissä on asianmukainen makuupaikka ja virikkeitä. /Ulkotarha on turvallinen ja ainakin osa siitä pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyväksyttävissä kunnossa. Eläimet on mahdollista ottaa sisälle huonolla säällä./Eläimillä on käytössä soveltuva vesiallas./Eläimillä on käytössään lajille tyyppillinen muu tarvittava oleskelupaikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Sairaiden eläinten hoito- ja eristysmahdollisuudet	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan asianmukaisesti ja niiden hoitamiseen on käytettävissä soveltuva rauhallinen tila. Synnyttävillä ja poikasia hoitaville eläimille on oma, rauhallinen tila.	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on järjestettävissä tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan tilanteen mukaan sopivissa tiloissa. Synnyttävillä eläimillä on mahdollisuus löytää rauhallinen paikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten hoito	Eläimet tarkastetaan vähintään kerran päivässä	Eläimet tarkastetaan joka päivä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.

Eläinten puhtaus	Eläimet ovat puhtaita ja hyvin hoidetun näköisiä.	Eläimet ovat lähes puhtaita ja keuhkohoidosta on huolehdittu.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ruuan ja juoman riittävyys	Eläimet saavat sopivan määrän lajille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on vapaasti vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan päivittäin. Ruoka ja juomavesi pysyvät puhtaina.	Eläimet saavat riittävästi niille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan tarvittaessa. Ruoka ja juomavesi pidetään puhtaina.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan riittävyys	Pitopaikan ja eläinten hoidosta huolehtii eläinmäärään nähden hyvin jaksava määrä motivoitunutta henkilökuntaa.	Eläimet hoidetaan pitopaikassa pidettävään eläinmäärään nähden henkilökunnan jaksamisen ja motivaation rajoilla.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan osaaminen ja asiantuntemus	Eläimistä vastuussa oleva henkilö tuntee eläinlajiensa luontaiset käyttäytymistarpeet ja huolehtii niiden täytymisestä. Tarvittaessa hän ohjeistaa muun henkilökunnan tarkkailemaan ja hoitamaan eläimet asianmukaisesti. Eläimiä käsitellään hyvin.	Eläimiä hoitavat henkilöt tuntevat hoitamiensa eläinlajien käyttäytymistarpeita ja osaavat eläinten perushoidon. Eläinten käsittelyssä voidaan joutua antamaan neuvoja.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Asianmukainen lääkityskirjanpito	Eläinten lääkityksistä ja varoajoista pidetään kirjaa.	Lääkityskirjanpito ei ole kirjallisena.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ajantasainen eläinluettelo	Paikalla olevista eläimistä on luettelo. Mahdolliset eläinten tunnistusasiakirjat ovat saatavilla. Kuolleiden eläinten lukumäärästä pidetään kirjaa.	Pitopaikassa on saatavilla eläinluetteloksi soveltuvat tiedot eläimistä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Muu: näitä voidaan käyttää tarvittaessa perusteena nostaa tai laskea taulukon mukaan määräytynyttä tarkastustiheyttä			
	Pitopaikassa käy säännöllisesti eläinlääkäri terveydenhuollon/muun vastaavan merkeissä.	Annetaan neuvoja tai on annettu määräyksiä tai kieltoja, jotka on tarkastettu uusintatarkastuksella ja korjattu.	
	Pitopaikan eläintiloissa käy asiakkaita säännöllisesti.		
Eläinten lukumäärä	<10	>20	
Tarkastustiheys	5 vuoden välein	1 vuoden välein	hallinnolliset pakkokeinot

6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet

Eläinsuojelulain perusteella tehdyssä tarkastuksessa annetaan tarvittaessa neuvoja, kieltoja tai määräyksiä, tai ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Neuvontaa käytetään eläinten pidossa havaittujen vähäisten epäkohtien poistamiseen silloin kun eläinsuojelusäädöksiä ei ole vielä rikottu. Tällöin eläimen omistajaa opastetaan eläinten elinympäristön, olosuhteiden tai hoidon kohentamiseen.

Jos eläinten omistaja rikkoo eläinsuojelusäädöksiä, eläinten tilat, hoito ja olosuhteet pyritään saattamaan eläinsuojelusäädösten määrittämälle vähimmäistasolle kieltojen ja määräysten avulla. Määräystä annettaessa asetetaan määräaika, jonka päättymisen jälkeen havaittu epäkohta on korjattava. Määräajan kuluttua tehdään uusintatarkastus määräyksen noudattamisen varmistamiseksi. Jos eläinsuojelusäädösten rikkomukset ovat niin vakavia, että ne välittömästi uhkaavat eläimen hyvinvointia, voidaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa hoidon hankkiminen eläimelle muualta, eläimen uudelleensijoitus tai eläimen lopetus.

Toimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla ovat pysyneet keskimäärin aiempien vuosien tasolla, eikä suuria muutoksia tehtyjen toimenpiteiden suhteellisissa osuuksissa ole tapahtunut. Tarkastuksia, joilla ei todeta huomautettavaa, on alle kolmasosa kaikista tarkastuksista, kun taas eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisiin toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään noin puolessa tapauksista. Kieltoja ja määräyksiä tai kiiretoimenpiteitä vaativat tapaukset ovat aikaisempaa moniongelmaisempia ja työlämpiä selvittää. Useista tapauksista tehdään lisäksi esitutkintapyyntö poliisille.

7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta

Helsingillä on sopimus Helsingin yliopistollisen eläinsairaalan kanssa eläinlääkintähuoltolain mukaisten peruseläinlääkäripalveluiden järjestämisestä sekä hyöty- että lemmikkieläimille. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on pieneläinsairaala, hevossairaala ja Saaren yksikössä tuotantoeläinsairaala. Käytännössä eläinsairaalan vastuulla on erityisesti päivystysaikaisten palveluiden järjestäminen kaikille kotieläimille.

Yliopistollinen eläinsairaala neuvoo lemmikinomistajia puhelimitse eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa virka-aikana sekä päivystysaikana. Eläintenpitoon, eläinten hyvinvointiin sekä tarttuviin eläintauteihin liittyvää puhelinneuvontaa tarjoavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit.

8 Laatu

8.1 Valitusten käsittely

Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa tehtyyn sopimukseen eläinlääkintähuoltopalveluista sisältyy velvoite, jonka mukaan eläinsairaalan on vähintään kolmen vuoden välein tehtävä asiakaspalvelukysely. Myös sopimuksessa löytöeläintoiminnan järjestämisestä on kohta asiakaspalautteen käsittelystä. Helsingin kaupungilla ei ole erillisiä vastuu- ym. vakuutuksia koska eläinlääkintäpalvelut ostetaan Yliopistolliselta eläinsairaaltalta. Myös löytöeläintoimintaa koskevassa sopimuksessa on asiakaspalautteiden käsittely huomioitu ja ne käydään läpi vuosittaisissa palaverissa.

Ympäristöpalvelun toimintaa koskeviin palautteisiin ja kysymyksiin vastataan joko suoraan asiakkaalle tai kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä. Asiakaspalautteessa esille tulleiden kehittämistarpeiden sekä mahdollisten valitusten perusteella ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan kehittämiseksi.

9 Seuranta ja raportointi

9.1 Seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettuja kieltoja ja määräyksiä valvotaan pääasiassa uusintatarkastuksin. Osassa tapauksia seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi asiakkaan toimittaman eläinlääkäritositteen muodossa eikä uusintatarkastusta näin ollen tarvita. Uusintatarkastustarve on seurattavissa Tarkastaja-järjestelmässä, jonne kaikki suoritteet kirjataan.

9.2 Raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suunnitelmaa seuraavana kalenterivuonna maaliskuun loppuun mennessä ja toteuma esitellään kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle. Toteutumisen arvioinnissa arvioidaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista tarkastusten määrän, käytettävissä olleiden resurssien ja eläintautilain nojalla suoritettujen toimenpiteiden osalta. Samassa yhteydessä arvioidaan myös tulevaisuuden kehityssuuntia ja arviointia tullaan hyödyntämään tulevien valvontasuunnitelmien laatimisessa.

Lisäksi ympäristö- ja lupajaostolle valmistellaan vuosittain yhteenvedot eläinlääkintähuoltolain mukaisista palveluista sekä löytöeläinten hoidosta. Yliopistollinen eläinsairaala toimittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia palveluita koskevaa raporttia varten vuosittain yksityiskohtaiset tiedot hoitamistaan potilaista kunnittain. Toteutumisen arviointi toimitetaan tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2023

Helsingin kaupungin eläinlääkintähuollon painopisteet ovat eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020–2024 mukaisia. Painopisteiksi vuodelle 2022 on valittu:

1. Uuden eläinten hyvinvointilain toimeenpanoon valmistautuminen eläinsuojeluvalvonnassa, mikäli laki hyväksytään eduskunnassa vuoden 2023 alusta. Toimintatapojen ja asiakirjapohjien muokkaaminen uuden lainsäädännön mukaiseksi syksyllä 2023.
2. Uuden valtakunnallisen eläinten hyvinvoinnin tietojärjestelmän ELSUn käyttöönotto, mikäli järjestelmä valmistuu Ruokaviraston tavoitteen mukaisesti vuoden 2023 alkuun mennessä.
3. Vuonna 2021 voimaan tuleen eläinterveyssäännösten toimeenpanoa jatketaan. Laittomien tuontien valvonnan menettelyitä selkiytetään kaupungin valvontaeläinlääkärien, aluehallintoviraston, Ruokaviraston ja tullin kesken. Vuoden 2023 alusta voimaan tulevan koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön toimeenpano aloitetaan ja neuvotaan asiakkaita lainsäädännön vaatimuksista.
4. Helsingin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan kehittämistä ja yhtenäistämistä jatketaan johtavan valvontaeläinlääkäriä koordinoimana. Yhtenäistämällä toimintatapoja ja jakamalla vastuualueita eläinlääkärien kesken aiempaa selkeämmin eri alueiden asiantuntemusta pystytään lisäämään ja toiminta tehostuu. Lisäksi koulutusta pystytään kohdistamaan paremmin esimerkiksi lintujen vientiin ja tuotiin sekä lintujen ja muiden eksoottisten eläinten hyvinvoinnin valvontaan.

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI
Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan
järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

1 (4)

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	3
Sikatilat	2
Lammas- ja vuohitilat	2
Hevostilat	17
Siipikarjatilat	3
Vesiviljelylaitokset	0
Tukistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	0
Mehiläistarhat	8
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien lukumäärästä	100 000

Postiosoite
Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala
Elintarviketurvallisuusyksikkö
PL 58235
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
ymk@hel.fi

Käyntiosoite
Työpajankatu 8
Helsinki 58

Puhelin (vaihe)
+358 9 310 1635

Faksi (kirjaamo)
+358 9 655 783

Tilinro
800012-62637

IBAN FI06 8000 1200 0626 37
BIC DABAFIHH

Y-tunnus
0201256-6

Alv. nro
FI02012566

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	2
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	66%
Siat	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	0 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	0 htv

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI
Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan
järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

3 (4)

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	0
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-Visna / CAE	1
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	0
Lohikalajien bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0
b. Muu eläinten terveyden valvonta	280 (vientitarkastukset, eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät tarkastukset)
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	-
Haaskatoiminnan valvonta	
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	-
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI
Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan
järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

4 (4)

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit ja kasvattajat	4
Hevostallit	17
Riistanhoidolliset tarhat	0
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	10
Eläinhoitolat	8
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	370
c. Muu eläinten valvonnan resurssitarve	18 (muut ilmoituksen varaiset kohteet)
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	3 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	-
Eläinten terveyden valvonta	1
Sivutuotevalvonta	0,1
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	3
Elintarvikevalvonta	2,7
Muut tehtävät	0,4 (esimiestehtävät)
Eläinlääkärit yhteensä	7
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	- lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläintenhoitaja / avustaja	-
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	-
Muut tehtävät	0,2
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,2 htv
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus) Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Eläinlääkintähuolto- ja eläinlääkintäpalvelut ostetaan kokonaisuudessaan Yliopistolliselta eläinsairaualta.	